

Konceptualizacija straha u tekstovima o terorizmu 2019. na portalu 24sata

---

Brajdić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:482480>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-01-16**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

**Konceptualizacija straha u tekstovima o terorizmu 2019.
na portalu 24sata**

Mentor: doc. dr. sc. Boris Beck

Studentica: Ana Brajdić

Zagreb
Rujan, 2020. godine

Izjavljujem da sam diplomski rad *Konceptualizacija straha u tekstovima o terorizmu 2019. na portalu 24sata* koji sam predala na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Borisu Becku, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Ana Brajdić

Zahvala

Veliku zahvalnost dugujem svom mentoru doc. dr. sc. Borisu Becku koji mi je omogućio svu potrebnu literaturu te koji mi je stručnim savjetima pomogao u izradi ovog diplomskog rada. Također, zahvaljujem se mentoru na strpljenju i uloženom vremenu koje je odvojio na moje upite.

Srdačno se zahvaljujem i ostalim profesorima koji su mi uvijek bili spremni pomoći.

Posebnu zahvalnost želim iskazati svojim roditeljima i sestri, na ljubavi i velikoj podršci tijekom studiranja. Zahvaljujem se što ste mi omogućili da iz godine u godinu sve više napredujem.

Zahvaljujem se i svim prijateljima koji su bili uz mene te mi uvijek nesebično pružali podršku.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	2
2. Online mediji	3
2.1. Karakteristike interneta kao medija	4
2.1.1. Neposrednost.....	4
2.1.2. Interaktivnost.....	6
2.1.3. Multimedijalnost	8
2.2. Naslovi u online medijima i <i>clickbait</i>	10
3. Pojmovno određenje terorizma	13
3.1. Povijest modernog terorizma.....	14
3.2. Politika straha i terorizam.....	15
4. Terorizam i mediji.....	18
4.1. Terorističke tragedije kao medijski spektakli	20
4.2. Kako mediji izvještavaju o terorizmu?	21
4.3. Posljedice izvještavanja o terorizmu	22
5. Obilježja naslova na portalu <i>24sata.hr</i>	25
5.1. Cilj istraživanja i jedinica analize sadržaja	25
5.2. Stilske figure u naslovima	26
5.2.1. Metafora	26
5.2.2. Hiperbola.....	29
5.2.3. Antiteza	32
5.2.4. Personifikacija.....	35
5.3. Karikatura terorizma – NIK TITANIK	37
5.4. Političari, migranti i teroristi	40
6. Zaključak.....	43
7. Popis literature	45

Popis slika

Slika 1. Publika na portalu *24sata.hr* može sudjelovati u kreiranju sadržaja

Slika 2. Montirana fotografija koja prikazuje identitet napadača, ali i njegov pohod

Slika 3. Montirana fotografija koja prikazuje napadača na sudu, tijekom pohoda te prikaz poprišta napada

Slika 4. NIK TITANIK – Primjer situacijske karikature

Slika 5. NIK TITANIK – Primjer karikature koja je podređena tekstu

Slika 6. NIK TITANIK – Primjer karikature lica

1. Uvod

Tema ovog diplomskog rada je *Konceptualizacija straha u tekstovima o terorizmu 2019. na portalu 24sata*. U ovome radu posebna pozornost pridaje se naslovima jer je njihova uloga izuzetno važna. Dakle, glavni zadatak ovog rada je analiza naslova na primjeru portala *24sata.hr*, a koji su objavljeni u 2019. godini. Također, cilj rada je i razumijevanje obilježja naslova koja se pojavljuju na izabranom portalu. Tema koja je analizirana vezana je uz pojam terorizma koji se u posljednje vrijeme spominje kao gorući globalni problem. U istraživanju će uz analizu naslova biti obuhvaćene i fotografije koje su jednako važne kao i naslovi jer se njima može manipulirati i izazvati doza straha kod publike.

Prilikom istraživanju se koristila kvalitativna metoda, odnosno metoda analize sadržaja i analize diskursa. Obje navedene metode koriste se najčešće u društvenim znanostima te služe za proučavanje sadržaja komunikacije, jezika i teksta. Za temu ovog diplomskog rada odlučila sam se upravo zbog toga što smatram da je područje terorizma, ali i područje straha (koje je izazvano terorizmom) vrlo aktualna i važna tema. S druge pak strane, nisam pronašla mnogo istraživanja koja su vezana uz temu terorizma i zbog toga je moj interes za ovim istraživanjem bio još veći. Smatram da je ova tema od vrlo bitnog značaja za hrvatsku javnu sferu te da je uistinu vrijedna proučavanja.

Između medija i terorizma postoji određena povezanost tj. međusobni odnos jer izvještavanje o terorizmu kod publike može izazvati prvenstveno veliki strah. Mediji terorističke napade predstavljaju kao udarne vijesti koje privlače veliku pozornost te bude znatiželju kod čitatelja. Prilikom izvještavanja o terorizmu treba biti posebno na oprezu jer teme koje sadržavaju akt nasilja imaju velik utjecaj na publiku. Takva tematika izaziva nesigurnost i tjeskobu, ali i prijatnu s kojom se cijeli svijet suočava.

U posljednje je vrijeme terorizam postao kulturalni simbol nesigurnosti i straha. Upravo zbog toga mediji bi trebali izvještavati bez pretjerivanja i senzacionalizma koji su u posljednje vrijeme sveprisutni. Ono što je najgore jest to što se na medijskom tržištu najbolje i prodaju terorističke vijesti. Novinari ovoj temi nerijetko pristupaju vrlo neozbiljno, a ovaj rad prikazat će kako jedan od najpoznatijih hrvatskih portala izvještava o terorizmu.

U prvom dijelu rada obrađen je teorijski okvir online medija i karakteristike interneta kao online medija. Navode se i obilježja naslova, ali i karakteristike novinarskog stila. Na samom početku rada objašnjen je i koncept tzv. *clickbaita* koji je u posljednje vrijeme sve više prisutan na online platformama. Brojni autori navode da teroristički napadi imaju veliku vrijednost kao vijest za sve vrste medija, a ponajviše za online medije kojima se zarada mjeri u klikovima.

U drugom dijelu rada upoznajemo se s pojmovnim određenjem terorizma i s povijesti modernog terorizma. Naglasak u ovom dijelu rada je na politici straha koja je povezana s trećim dijelom rada i s terorističkim tragedijama koje su postale medijski spektakli. U trećem dijelu rada upoznajemo se s izvještavanjem medija o terorizmu i o samim posljedicama takvog izvještavanja. Ono što smatram da je vrlo bitno za naglasiti jest činjenica da u Hrvatskoj ne postoje smjernice za izvještavanje o terorizmu i terorističkim napadima, a novinari radi bolje prodaje sadržaja često, a ponekad i nesvjesno krše načela struke.

Nakon toga slijedi kvalitativna analiza tj. istraživanje obilježja naslova na primjeru portala *24sata.hr*. U ovom dijelu rada detaljnije je opisan cilj istraživanja, jedinice analize i odabrane stilske figure. Također, rad sadrži i analizu karikatura koje su vrlo popularne i zanimljive široj javnosti. Na kraju rada sumiran je zaključak cjelokupnog istraživanja teme.

2. Online mediji

Online mediji definiraju se kao web stranice kojima je svrha informiranje korisnika, a neovisno o tome radi li se o informativno-političkom, zabavnom ili pak nekom drugom sadržaju. Dva su načela koja razlikuju online mediji od onih klasičnih, a to su: izvor novosti i način prezentiranja novosti. Naime, način na koji se novosti prezentiraju u medijima ima niz prednosti, ali isto tako i brojne nedostatke. Internet osim brzih informacija nudi i mogućnost dobivanja dodatnih informacija na istoj web stranici ili pomoću poveznica na neke druge stranice ili dokumente. Također, internet nudi mogućnost povratne veze, traženja dubljih informacija ili čak kupnje. Korisnici se u kriznim situacijama i u slučaju bitnih događaja koji su važni za društvo uglavnom preusmjeravaju s klasičnih medija na internet (Brautović 2011: 13-15).

"Temeljna prednost online medija sastoji se u tome što ne postoje ograničenja kakva su vrijeme i prostor. Online mediji preko interneta imaju globalni doseg, a Internet omogućuje da se novosti objavljuju neposredno nakon događanja ili čak u stvarnom vremenu. S druge strane, nedostaci se mogu pronaći u načinu isporuke novosti. Naime, da bi se pristupilo online medijima, nužno je imati računalo ili mobilni uređaj s vezom na Internet. Usto, sadržaj online medija često se karakterizira kao isključivo digitalna verzija tiskanog ili elektroničkog izdanja" (Brautović 2011: 14).

Naime, da bi online mediji postali primarni izvor informacija i da bi zaslužili zasebnu vrstu novinarstva, u njihovu definiciju svakako treba uključiti i karakteristike online okruženja koje razlikuje nove medije od starih. Brautović navodi da se upravo zbog toga online novinarstvo definiramo kao novi način prezentiranja novosti koje su u skladu s karakteristikama interneta i njihove distribucije posredstvom online medija (2011: 15).

Internet tj. online mediji su najmlađi masovni mediji koji se svakodnevno razvijaju i sigurno je kako im se kraj još ne naslućuje. Naime, internet je najslobodniji medij jer nije nadziran, što znači da svatko može vrlo jednostavno i jeftino pokrenuti svoju web stranicu i javno djelovati. Ono što je specifično kod interneta jest to što je toliko širok medij na kojemu možemo može surfati mjesecima i ne doći do željene informacije ili internetske stranice. Ono što je također specifično jest to da je internet brz poput radija i televizije, ali nije ograničen prostorom ni vremenom. Interaktivnost interneta ne može nadmašiti nijedan klasični medij, a to je ujedno velika prednost interneta (Malović 2005: 337).

Pisanje za online medije drugačije je od pisanja za tisak, ali mnoga osnovna pravila pisanja u novinarstvu vrijede i za online novinarstvo. Naime, tu spada veličina teksta, korištenje međunaslova, isticanje riječi, korištenje numeriranja ili grafičkih točaka prilikom pisanja popisa itd. Ipak, tekst koji je prilagođen za online platformu mora biti upola kraći nego tekst za tisak, a važno je koristiti se kratkim rečenicama i odlomcima. Poželjno je da tekst ima 250 do 300 riječi, što se smatra uobičajenom novinarskom karticom, dok udarne teme mogu imati 400 do 500 riječi. Također, rečenicu je bolje podijeliti na nekoliko manjih rečenica nego se koristiti zarezima. Ono što je bitno jest i izbjegavanje dugih riječi i rečenica koje imaju kompleksno značenje, a u slučaju da nema jednostavnije alternative, pojam treba dodatno pojasniti. Odjeljivanje u odlomke trebalo bi biti logično i efektivno (Brautović 2011: 65-66).

2.1. Karakteristike interneta kao medija

Mediji se razlikuju po karakteristikama koje uključuju publiku, vrijeme, objavljivanje informacija, način prezentacije, distribuciju itd. Brautović je karakteristike online medija podijelio na neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezivanje poveznica i arhiviranost (2011: 43). Brojni su autori dali različite definicije i karakteristike online medija i interneta, stoga je odlučeno detaljnije analizirati one koje je svaki autor u svojem istraživanju naveo, a za koje se smatra da su i najznačajnije karakteristike samog interneta kao medija.

2.1.1. Neposrednost

Neposrednost kao karakteristika online medija omogućava da se događaj ili predmet što više približi korisniku. Naime, cilj medija je u tom trenutku biti nevidljiv, a korisniku informaciju želi predočiti kao da se sam nalazi u središtu događanja. U online medijima neposrednost se ostvaruje na način da se informacije plasiraju čim budu dostupne. Dakle, ne troši se vrijeme na tisak ili fizičku distribuciju. Online novinarstvo ima brojne prednosti koje tradicionalni mediji ne mogu postići, a Brautović je izdvojio njih četiri. Prva prednost je raznovrsnost jer je u online novinarstvu vrlo važno da je obrađena priča ponudila velik broj različitih ljudi i mnogo događaja koji su vezani uz neku temu. Iduća prednost je širenje. Drugim riječima, prednost je informacija na internetu što se one mogu čuvati, a kada nam nove

informacije postanu dostupne isti tekst možemo kasnije nadopuniti zbog neograničenosti prostora. Internet ima i mogućnost davanja cijelog konteksta određenoj temi u trenutku događanja i to je treća prednost koja je vrlo bitna. Naposljetku je riječ i o kvaliteti jer ako se u tekstu dogode pogreške u smislu krivih informacija ili tipfelera, one se vrlo lako mogu ispraviti. Upravo zbog naknadne mogućnosti izmjene kontrola tekstova nije na istoj razini kao u tradicionalnim medijima (Brautović 2011: 44-45).

S obzirom na to da je istraživanjem obuhvaćena 2019. godina, vrlo je teško odrediti jesu li članci nadograđeni novim informacijama ili ne. Ipak, uočeno je da analizirani portal za pojedine vijesti nema već spomenutu nadopunu tekstova s novim informacijama, ali tijekom događaja teško je i pratiti jer pojedini članci ne idu kronološkim redoslijedom. Od svih spomenutih prednosti smatra se da je upravo širenje najvažnije, a prilikom njega dolazi i do promjene naslova za koje nije sigurno kako su glasili prije zadnje objave. Prilikom analize nisu primijećeni tipfeleri u naslovu, što znači da portal ipak drži do određenog kredibiliteta. Portal *24sata.hr* vjerojatno ima praksu nove informacije o istoj temi objavljivati u nove tekstove. Samim time portal izbacuje veći broj tekstova na dnevnoj bazi, što je potvrđeno na nekoliko primjera;

- *Hrvati na Novom Zelandu: 'Svi smo doživjeli šok, bojimo se'* (24sata.hr, 18.03.2019.)
- *To su ljudi kojima se divio: Što je sve na oružje ispisao Tarrant* (24sata.hr, 16.03.2019.)
- *Baka terorista: 'On je bio dobar dečko, došao je kući za Božić...'* (24sata.hr, 16.03.2019.)
- *'Srbija nema nikakve veze s novozelandskim teroristom!'* (24sata.hr, 16.03.2019.)
- *Autor pjesme koju voli terorist: 'Samo smo pjevali, nismo klali'* (24sata.hr, 16.03.2019.)
- *Luđački manifest: Ubojica bio zaluđen Kosovom i nacistima* (24sata.hr, 15.03.2019.)

Od šest navedenih naslova, čak su četiri objavljena istoga dana (16.03.2019.). Portal *24sata.hr* mogao je informacije staviti u jedan tekst, ali svaka nova vijest ipak je išla zasebno radi bolje preglednosti. Čitateljima je prilikom ovakvog načina izvještavanja lakše pratiti nove događaje. Iako je u središtu isti događaj i napadač, naslovi su drugačiji, ali publika koja je taj dan pratila vijesti na portalu mogla je s lakoćom povezati da portal sustavno izvještava o istom napadu. Ipak, kod pojedinih vijesti zapaženo je da nije bilo redovnog izvještavanja o istom napadu, već je bio jedan tekst koji je uglavnom preuzet od strane drugih portala tj. od stranih medija. Isto tako, portal sustavno izvještava o događajima koji su nam blizu, a spomenuti napadač je boravio i u Hrvatskoj, a tijekom pohoda je slušao pjesmu "Karadžiću, vodi Srbe svoje", a navodno je i štovao osuđenog ratnog zločinca Radovana Karadžića. Upravo zbog toga je možda portal *24sata.hr* bolje popratio napad jer poznato je da sve ono što je blizu u ljudima budi znatiželju.

2.1.2. Interaktivnost

Ono što je ključno jest činjenica da korisnici medija više ne žele biti pasivni konzumenti, već se žele uključiti i ostvariti interakciju s drugim korisnicima, ali i novinarima. Za online medije u posljednje vrijeme je vrlo poželjno da ostvaruju interakciju s korisnicima. Brojna su istraživanja pokazala da korisnici koji ostvaruju interakciju s medijem više koriste medije za razliku od onih koji ne ostvaruju takvu interakciju. Kako bi korisnici ostvarili interakciju s medijem, omogućuje im se razmjena komentara i ocjenjivanje sadržaja, kreiranje sadržaja, postavljanje pitanja, sudjelovanje u anketama, stvaranje profila i udruživanje u društvene mreže. Također, mediji često potiču korisnike da im predlože neki sadržaj koji bi mogli objaviti. Kako bi mediji korisnike potaknuli na to, nerijetko im nude i novčane nagrade ako se objavi upravo njihov sadržaj. Mediji koji imaju novinare korisnike obvezuju ih da imaju svoje profile, a sve kako bi se znalo tko stoji iza priče. Također, uredništva često prate kako ostali korisnici reagiraju na takav sadržaj i koliko sličnih priloga je poslano jer na taj način mogu provjeriti vjerodostojnost pojedine informacije. Nadalje, online mediji svojim korisnicima omogućuju pisanje komentara i upravo radi toga je vrlo važno uređivati komentare jer putem njih korisnici često šire mržnju. Upravo zbog toga mediji zahtijevaju da se korisnici registriraju kako bi izbjegli anonimne komentare. Stoga treba imati na umu da se određeni korisnici vraćaju mediju zato što su im komentari ostalih korisnika zanimljiviji od samog sadržaja (Brautović 2011: 117-120).

Kod portala *24sata.hr* nije uočeno da vrše cenzuru tj. da brišu komentare čitatelja. Na pojedinim hrvatskim portalima izražena je praksa uklanjanja komentara koji šalju negativne motive, ali *24sata.hr* ne provodi takvu politiku. Također, portal ima jednu vrlo zanimljivu opciju. Naime, čitatelji mogu poslati vijest, fotografiju ili video i pritom zaraditi novac.

Pretpostavlja se da takva praksa privlači velik broj zainteresirane publike koja u tome vidi laku zaradu. Isto tako, na ovaj se način portal približava svojim korisnicima i samim time ostvaruje veći profit. Publike su danas postale aktivni korisnici medija i pritom same biraju sadržaje iz medijske ponude. Čitatelji tako prikupljaju one informacije koje ih interesiraju, a društvene mreže i portali im omogućuju interakciju i s ostalim korisnicima što je vrlo poželjno.

Slika 1. Publika na portalu *24sata.hr* može sudjelovati u kreiranju sadržaja ¹

Pošalji vijest na 24sata X

Objavljene priče u **tiskanom izdanju 24sata**
honorirati ćemo iznosom **od 100 do 1.000**
kuna!

Pošalji poruku putem obrasca

Trebaš pomoć? Nazovi nas na telefon **01 2424 242** ili
na broj **099 22 424 24**. Isti broj koristimo i za Viber i
WhatsApp poruke. Uz to nam se možeš javiti na email
reporter@24sata.hr, preko
www.facebook.com/24sata i [Twittera@24sata_HR](https://twitter.com/24sata_HR)

---

¹ <https://www.24sata.hr/>

2.1.3. Multimedijalnost

Multimedijalnost nije nastala s novim medijima, već se ona rabila i prije. Brojna su istraživanja o utjecaju same multimedije na proces pamćenja informacija. Naime, dokazano je da ljudi najlakše pamte informacije u tekstualnom obliku, ali kad su u tekstu dodane fotografije, videozapisi i audiozapisi, pamćenje je još uspješnije. Također, jedno je istraživanje pokazalo da fotografije koje se nalaze uz tekst poboljšavaju pamćenje, a da videosnimke ili pak audiozapisi odvlače pažnju s teksta na okolne sadržaje, obično reklame, posebno one koje su popraćene fotografijom. Multimedija podrazumijeva i interaktivnost i funkcionira na načelu izbora. Ona mora imati kontekst, a upravo zbog toga se video bez popratnog teksta ne može smatrati multimedijom, već individualnim medijem. Internet kao medij ima niz prednosti za pristupanje multimedijском sadržaju, ali uključuje i mogućnost lakog pronalaženja takvih sadržaja, prilagodljivost zahtjevima korisnika za pristupanje takvim sadržajima, globalnu dostupnost sadržaja i neograničenu mogućnost pohrane sadržaja (Brautović 2011: 47- 48).

Ono što je uočeno kod analiziranog portala jesu fotografije, ali i brojni videozapisi. Portal veliku pozornost pridaje fotografijama pa se tako nerijetko mogu vidjeti i montirane fotografije koje izgledaju puno bolje nego pojedinačne. Također, u tekstovima se mogu pronaći brojni videozapisi koji su napravljeni u njihovoj produkciji, ali i brojni videozapisi koji su ubačeni s Twittera ili ostalih društvenih mreža. Upravo se tako portal približava korisnicima koji bolje pamte informacije zbog prisutnosti vizualnog sadržaja.

Iako su istraživanja pokazala da brojni videozapisi odvrćaju pozornost od sadržaja koji se nalazi u nekom članku, portal *24sata.hr* nastoji u tijelu teksta uvijek imati članak koji je vezan isključivo uz događaj o kojemu se piše. Primjerice, ako se u tekstu pojavi video koji nije vezan uz tematiku, on će se najčešće nalaziti na dnu teksta, dok će videozapisi koji su povezani s događajem biti pri vrhu ili u sredini tijela teksta. Vrlo lako se može uočiti da portal brine o vizualnosti, a zasigurno je i kako takav izgled mami velik broj čitatelja. U nastavku se nalazi nekoliko fotografija s portala *24sata.hr*.

Slika 2. Montirana fotografija koja prikazuje identitet napadača, ali i njegov pohod ²

Kao što je već navedeno, portal se najčešće koristi montiranim fotografijama. Ovdje se u krupnom planu vidi identitet napadača, dok je na fotografiji pored prikazan isti napadač prilikom samog pohoda. Fotografija napada je mutna jer je preuzeta s videozapisa koji je objavljen na Twitteru. Napadač je obučen u vojno odijelo, a na glavi ima kacigu. Izvor fotografije koja je u krupnom planu nije naveden, a moguće da je preuzeta s Facebook profila napadača ili s neke druge društvene mreže.

Slika 3. Montirana fotografija koja prikazuje napadača na sudu, tijekom pohoda te prikaz poprišta napada ³

² <https://www.24sata.hr/news/uhicen-hladnokrvni-ubojica-iz-hallea-sve-je-prenosio-uzivo-652714>

³ <https://www.24sata.hr/news/hrvati-na-novom-zelandu-svi-smo-doživjeli-sok-bojimo-se-619845>

Iduća fotografija također je montirana, a prikazuje napadača i policiju. U krupnom planu fotografije nalazi se napadač na sudu, a lice mu je *blurano* tj. zamagljeno. Na drugoj fotografiji jasno se vidi identitet napadača, dok treća slika prikazuje mjesto nakon napada i policiju koja osigurava područje. Kao izvor fotografije navodi se Reuters, Pixsell i Twitter. Pretpostavlja se kako je prva fotografija gdje se ne vidi napadačevo lice preuzeta s Reutersa. Montirana fotografija je neobična upravo zbog toga što se radi o istom napadaču - na jednoj od fotografija lice mu je prikazano, dok je na drugoj identitet skriven. Dakle, većina fotografija sadrži njih nekoliko, a najčešće su to fotografije napadača i poprišta događaja.

2.2. Naslovi u online medijima i *clickbait*

Najsloženiji funkcionalni stil hrvatskog standardnog jezika je upravo novinarsko-publicistički tj. žurnalistički stil. U novinarskim žanrovima važnu ulogu igraju stilske figure koje novinari u posljednje vrijeme nerijetko koriste u naslovima. Naime, novinarski stil razlikuje se od ostalih funkcionalnih stilova i zbog već spomenutih naslova čija je uloga takva da najčešće o njima ovisi hoće li se neka vijest uopće pročitati. Upravo zbog toga se i opremaju tako da privuku čitatelje; posebnim pismom, na udarnom mjestu i s ključnim riječima ekspresivna značenja. U pisanju naslova vrlo su bitni i rečenični i interpunkcijski znakovi. Po sadržaju ih možemo podijeliti na nominativne, informativne i reklamne (Silić 2006: 89).

Nominativnim naslovima se imenuje sadržaj, a u njima glavnu ulogu imaju imenske riječi: imenice i pridjevi. Glagolske riječi i oblici su lišeni svega onoga što nose u sebi, tj. i radnje i vremena. Oni su isključeni iz strukture ili su pretvoreni u glagolske pridjeve i odnosne rečenice (Silić 2006: 89-90).

Nekoliko primjera s portala:

- *BiH podignula treću ovojednu optužnicu za terorizam* (24sata.hr, 14.05.2020)
- *Samoubilački napad u Tunisu: Poginuo policajac u eksploziji* (24sata.hr, 06.03.2020.)
- *Njemačka uhitila tri islamista, pripremali terorističke napade* (24sata.hr, 12.11.2019.)
- *Božinović: Terorizam jedan od najvećih sigurnosnih izazova* (24sata.hr, 10.09.2019)

- *U Njemačkoj uhićen državljani BiH zbog masakra u Bataclanu* (24sata.hr, 27.06.2019)

Informativnim naslovima se prenosi sadržaj, a glavnu ulogu u njima imaju glagoli, glagolski oblici, glagolska vremena, upitne riječi i načini prijenosa vijesti o sadržaju rečeničnim znakovima (Silić 2006: 89-90).

Nekoliko primjera s portala:

- *U Sarajevo je stigao ISIL-ovac koji je htio razoriti Ameriku?* (24sata.hr, 19.12.2019.)
- *Lov na vođu ISIL-a: Amerikanci su u Siriji ubili Al-Baghdadija?* (24sata.hr, 27.10.2019.)
- *Povratak u BiH čeka 500 osoba usko povezanih s terorizmom?* (24sata.hr, 09.09.2019.)
- *Policija u Slavoniji od liječnika traži da prepoznaju teroriste!* (24sata.hr, 25.08.2019.)

Dakle, ono što je najbitnije kod naslova jest da budu izazovni kako bi mogli potaknuti na čitanje. Zbog toga se u njima gotovo uvijek pojavljuju snažne, uvjerljive, upadljive riječi, parafraze poslovice i izreka, ironija, kontrast, paradoks i brojne druge figure, dijalektalne i lokalne riječi, žargon, ali i različite igre riječima, tj. sve ono što će privući pozornost čitatelja. Rezultat je želja za efektivnošću, ali i za ekonomičnošću. Zbog svojih se značajki ključni naslovi u modernom novinarstvu navode na prvoj naslovnoj stranici zbog već navedenog razloga (Silić 2006: 91-91).

Prilikom istraživanja i analize naslova uočene su brojne internacionalne riječi poput; delegirati, likvidirati, dominirati, protestirati, sabotirati, mobilizirati, militarizam, evakuacija, opozicija, korupcija, radikalnost, rizičnost, brutalnost i brojne druge. Silić u knjizi *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika* navodi kako je te riječi dobro rabiti jer su postale činjenicom svakoga civiliziranog nacionalnog jezika. Drugim riječima, postale su činjenicom novinarskog standarda. Internacionalne riječi uglavnom će zazvučati jače od nacionalnih, a u stilskoj igri će biti punije od onih nacionalnih.

Brautović je u već spomenutoj knjizi *Online novinarstvo* iz 2011. godine istaknuo dvije funkcije naslova u online medijima. Prva funkcija jest poticanje korisnika da pročita napis jer

će upravo dobar naslov privući pažnju korisnika i potaknuti ga da klikne na poveznicu tj. naslov. Druga funkcija koju navodi jest vizualno odjeljivanje napisa (2011: 70).

Pojam *clickbait* se u posljednje vrijeme sve više spominje u online novinarstvu. Naime, *clickbait* članci su vijesti koje su objavljene na internetu i to s naslovima koji privlače pozornost i mame čitatelje na klikanje. Najčešće je da takav sadržaj ne ispunjava očekivanja čitatelja, a u skladu s dobrim novinarskim praksama naslov ne bi trebao čitatelje dovesti u zabludu. Na internetskim portalima vijesti su skrivene iza poveznice i čitatelj odlučuje hoće li kliknuti samo na temelju naslova. Ovakvi naslovi nerijetko mogu prouzročiti iritaciju jer se čitatelj osjeća prevarenim zbog krivih zaključaka. Ono što je uočeno jest to da se ovakva vrsta vijesti najviše širi putem platforme Facebook, ali i ostalih društvenih mreža. Kada podijelimo takvu vijest na svojem profilu, preuzimamo ulogu posrednika u širenju vijesti. Ono što je ključno jest da čitatelji odlučuju o tome koja će priča dobiti publicitet i klikove.⁴

Iako se portal *24sata.hr* nerijetko koristi senzacionalističkim naslovima, prilikom analize nije uočeno da su o terorističkim napadima izvještavali ekskluzivno. Naime, teroristički događaji su sami po sebi dovoljno šokantni i uznemirujući, stoga nema ni potrebe za prevelikim naglašavanjem određenih riječi u naslovu. Prilikom analize pronađeno je nekoliko naslova u kojima se spominju određene ključne riječi koje bi namamile publiku na klik, ali i većina drugih hrvatskih portala služi se s metaforama i opisima prilikom izvještavanja specifičnih događaja.

Nekoliko primjera s portala:

- ***Stravični napad u Francuskoj: Ranio sedam i ubio dvoje ljudi*** (24sata.hr, 04.04.2020.)
- ***Uhićen hladnokrvni ubojica iz Hallea! Sve je prenosio uživo...*** (24sata.hr, 09.10.2019.)
- ***Horor u Tunisu: Policija je ubila trojicu islamističkih militanata*** (24sata.hr, 05.05.2019.)
- ***Dvije džamije ponovno otvorile vrata nakon brutalnog pokolja*** (24sata.hr, 23.03.2019.)
- ***Potresne priče preživjelih: Čuli smo vriskove, krvi je bilo svuda*** (24sata.hr, 15.03.2019.)

---

⁴ <https://www.medijskapismenost.hr/informacije-o-clickbait-clancima-i-vjezbe-koje-mozete-raditi-s-djecom/>

3. Pojmovno određenje terorizma

Iako postoji mnoštvo definicija sa raznih područja, definicija terorizma do danas nije točno utvrđena. Ipak, jedno je sigurno, terorizam u svome djelovanju uključuje upotrebu nasilja za ostvarivanje vlastitih ciljeva, a ljudi ga kao takvog označavaju neprihvatljivim političkim i moralnim oblikom ponašanja. Terorizam uništava ljudske živote, materijalne stvari, ljudske vrijednosti te dovodi u pitanje sigurnost ne samo lokalnog područja nego i cijele globalne zajednice. Ono na što najviše djeluje jest psihičko stanje ljudi usađujući im strah. Naime, problem u definiranju pojma terorizma jest i taj što se njegov karakter kroz povijest mijenjao. Nekada je predstavljao borbu za oslobađanje vlastitog naroda i teritorija, zatim rat, kasnije borbu za vjersku slobodu ili svrgavanje društvenog poretka. Da bismo mogli razumjeti terorizam i njegovu ulogu trebamo se staviti u vrijeme i prostor u kojemu se događa i gledati ga iz više aspekata. Terorizam je danas postao dio globalnog svijeta i njegove tehnike su u današnjem svijetu suvremene. Kroz povijest je postajalo nekoliko faza terorizma, a današnji je sofisticiraniji od prethodnik oblika, ali nije promjenjiv u svojoj biti. Terorizam jest bio i ostao nasilje, ali nasilje koje se provodi s jasnim ciljem – da se usadi strah u svijest ljudi (Marić 2012: 91-92).

Terorizam je na svjetskoj sceni prisutan više od dva stoljeća, a pojedini znanstvenici navode da je možda riječ o jednoj od najvažnijih riječi u političkom vokabularu današnjice. On predstavlja interes mnogih znanstvenika, teoretičara, političara, novinara, pripadnika sigurnosnih i obavještajnih službi i brojnih drugih koji pokušavaju odgovoriti na pitanje: Što je to terorizam? Opsežni naponi nisu urodili plodom jer generička definicija terorizma nije postignuta. Problem definiranja ne pogađa samo javni i politički diskurs, već ni eksperti za terorizam nisu postigli prihvaćenu definiciju. Ovisno u kutu promatranja i istraživačkom interesu, svaki od znanstvenika različito definira pojam terorizma. Naime, unutar akademske zajednice, u uporabi je više od 260 definicija terorizma, dok različite vladavine i međunarodne organizacije barataju s oko 90 definicija. Furedi (2009) navodi kako je terorizam kombinacija političkih ciljeva i društvenih raslojavanja te podjela u pogledu nacionalnog i etničkog pitanja, gospodarskih, kulturoloških pitanja, vjerskih, simboličkih pitanja, ali i pitanja identiteta. Definijski prijepori unutar znanosti upućuju na zaključak da studije terorizma imaju analitičke deficite i ograničenja.

Upravo zbog toga se i postavlja pitanje može li se terorizam uopće i proučavati makar nije definiran. Prije svega je sigurno kako je terorizam oblik nasilja. Schmid (2004) je smatrao kako je terorizam socijalno konstruirana i povijesno kontingentna kategorija ljudskog ponašanja ovisna o konkretnim okolnostima i namjerama aktera (Bilandžić 2014: 74).

Naime, terorizma nema bez terora, ali ipak svaki teror i nasilje ne moraju označavati terorizam. Da bi određeni fenomen bio terorizam, akt terora i akt nasilja mora imati politički cilj. Stohl (2003) navodi da je terorizam upravo strategija koja se poduzima s određenom svrhom, to nije samo nasilan čin radi eliminacije žrtava već i strategija utjecaja na širu populaciju. Dakle, terorizam nije rat ili otvoreni sukob, to nije vojna/ratna strategija, nego je to strategija koju ne provode vojne formacije u skladu s pravilima ratnog prava. Iako postoji široki istraživački interes, različiti pogledi na terorizam su onemogućili postavljanje opće teorije i jednoznačno definiranje terorizma. Furedi (2009) je smatrao kako terorizam nije moguće definirati jer je on uz objektivni analitički pojam ujedno i moralni sud o ponašanju. Ono što terorizam uistinu čini opasnim jesu njegove nepredvidljive i skrivene osobine (Bilandžić 2014: 85).

3.1. Povijest modernog terorizma

U vrijeme Francuske revolucije po prvi je puta populizirana riječ terorizam. Za razliku od suvremenog značenja pojma, terorizam je tada imao pozitivne konotacije. Bez obzira na razlike između tadašnjeg i suvremenog definiranja, mogu se pronaći dva zajednička obilježja terorizma iz doba Francuske revolucije i njegova današnjeg oblika. Prvo obilježje jest tzv. režim terora koji nije bio ni nasumičan, nego organiziran i sistematičan. Drugo obilježje, cilj i opravdavanje takvog režima bilo je stvaranje novog poretka i boljeg društva na mjestu fundamentalno korumpiranog i nedemokratskog političkog sistema (Hoffman 2006: 4).

"Uvjerenje da je terorizam moralno opravdano sredstvo za postizanje određenih društvenih ili političkih ciljeva jedna je od konstanti koja dugo prati taj fenomen, ali i otežava njegovo razumijevanje. Francuska građanska revolucija, za koju se vezuje suvremeno značenje riječi teror i terorizam, ojačala je takvo uvjerenje jer su temeljne vrijednosti revolucije poput ideje o slobodi, bratstvu i jednakosti, prevladale zahvaljujući upravo primjeni revolucionarnog terora. Ukratko, bez vladavine terora zastrašivanja nasiljem provedenim nad desecima tisuća neprijatelja države, nerijetko i uz korištenje giljotine ne bi bilo moguće srušiti stari režim i

uvesti nove vrijednost po kojima su modelirana suvremena demokratska društva" (Azinović 2012: 26).

Smatra se da je suvremeni terorizam nastao krajem 1970-ih godina i da ga najviše obilježava religija. Korištenje atributa religijski ili vjerski jest i posljedica pojave i uspona islamizma kao političke strategije koja poistovjećuje vjeru i politiku. Tada je riječ o terorizmu s vjerskim obilježjima, a ne o korištenju terora radi ostvarenja vjerskih ciljeva. Uloga religije je, u ovom slučaju, mobilizacija novih regruta, povezivanje terorističkih organizacija te u konačnici opravdavanje nasilja kroz fundamentalističko razumijevanje religije (Bilandžić 2014: 130-132).

3.2. Politika straha i terorizam

Politika straha, kao što i sam pojam govori, označava svjesno manipuliranje političara strahovima ljudi u korist ostvarenja vlastitih ciljeva. Strah je moćno sredstvo koje omogućuje političarima da njihova poruka dopre do svih članova društva. Političke elite, javne osobe, dijelovi medija i oni koji provode kampanje izravno su odgovorni za korištenje straha da bi postigli svoje ciljeve i nakane (Furedi 2008: 161).

Nakon terorističkih napada 11. rujna 2001. godine, sve se više počela koristiti politika straha koja je ubrzo postala i odlika javnog života zapadnih društava. Trebalo bi naglasiti kako politika straha nije novonastali pojam, nego ona ima svoju povijesnu genezu. Naime, tijekom razdoblja autoritarnih vladavina u Europi, strah je također bio političko oruđe vladajućih klasa te se smatralo kako je vlast snažnija ukoliko se ljudi boje vladara. U totalitarnim režimima dvadesetog stoljeća, poput Staljinova Sovjetskog Saveza, fašističke Italije ili nacističke Njemačke, politika straha se manifestirala na način da su se ljudi bojali vladara i državnih represivnih aparata da im se ne bi dogodilo nešto loše ukoliko ne žive i ne ponašaju se po njihovim nahođenjima. Strah nije postojao kao nešto apstraktno, već su ljudi mogli relativno jasno definirati čega bi se trebali bojati i u kojem slučaju (Furedi 2008: 169-172).

Furedi (2008) navodi i kako se političari ne moraju više truditi kako bi proizvodili nove strahove. U situaciji političke pasivnosti društva i osjećaja ranjivosti među njegovim članovima, ostaje samo pitanje koje strahove intenzivirati, a kojima pridavati manje važnosti. Veliki broj ljudi strah smatra pozitivnom vrijednošću koja može ujediniti društvo. Ipak, društvena solidarnost izgrađena na temelju straha je izrazito krhka te je vrlo lako uvidjeti njen nestanak

kada prođe stanje nesigurnosti i kada se ponovno očituju već postojeće razlike i podijele unutar društva.

U brojnim definicijama terorizma spominje se pojam straha, pa tako i Harmon (2002) navodi da "terorizam predstavlja namjerno i sustavno ubijanje, sakaćenje i ugrožavanje nevinih kako bi se u njih utjeralo strah radi neke političke svrhe". Pojedinci i grupe brojna kaznena djela nastoje prikriti, ali terorizam za svoju potvrdu traži publiku. To je akt nasilja usmjeren psihološkom utjecaju na publiku. Već i sama prijetnja odnosno mogućnost upotrebe biološkog, ekološkog i nuklearnog terorizma poziva na oprez i prevenciju. S povećanjem straha od mogućih napada te smanjenom mogućnošću pravovremene obrane zbog nedovoljnoga poznavanja značajki terorizma i širenja terorizma uz korištenje medija sve više se treba raditi na povećanju sigurnosti uz međunarodnu suradnju određenih državnih službi koje trebaju biti u službi zaštite nevinih građana (Derenčinović 2002: 3-4).

U današnje vrijeme govorenje o terorizmu pretvorilo se u kulturalno afektiranje kojim se pokazuje nesigurnost i tjeskoba. Naime, pomutnja koja okružuje značenje prijetnje nije spriječila pretvorbu terorizma u kulturalni znak straha. Terorizam sve više služi kao kulturalni simbol egzistencijalne nesigurnosti. Kada proizvođači straha žele pokazati da neki problem predstavlja egzistencijalnu prijetnju, oni često koriste terorizam kao kulturalno prihvaćen simbol straha (Furedi 2009: 9).

Furedi (2009) navodi kako upravo skrivene i nepredvidljive osobine terorizma te koje ga čine toliko strašnim. Nemogućnost shvaćanja predstavlja odgovor nemoći s obzirom na neprijatelje koje ne možemo razumjeti. Strah od nepoznatog povećava se kada se suočavamo s nepoznatim silama za koje znamo da su spremne napasti i namjerno nanijeti bol. Upravo je ta nemogućnost shvaćanja postala jedan od oblika kojima se definira terorizam, a ono što ga čini strašnim jest nemogućnost shvaćanja. Terorizam se u svakodnevnom životu predstavlja kao problem koji je radikalno drugačiji od bilo čega s čime je svijet bio suočen u prošlosti. Prikazi doba terorizma često odašilju osjećaj nesigurnosti, ako ne i defetizam s obzirom na sposobnost društva da pobijedi izazov. Ljude se neprestano podsjeća da će doba terorizma potrajati vrlo dugo.

Strah je jedna od najsnažnijih emocija koje postoje te može pretvoriti inače otvorene i tolerantne ljude u jedne od onih koji su puni predrasuda i diskriminacije. Kada se izvještava o nekom terorističkom događaju, ton izvještavanja je krucijalan kako bi se održala ravnoteža u reakcijama stanovništva i kako bi se spriječio strah od podjele i polarizacije. Mediji trebaju

izvještavati bez pretjerivanja i senzacionalizma, ali mnogi se tih pravilna ne pridržavaju jer od osjećaja nesigurnosti i strepnje oni zapravo i zarađuju. Svi mediji moraju težiti tome da objasne pojedinosti napada, ali oni to mogu učiniti samo ako su spremni prikazati i drugu stranu te pokazati da vode računa o različitostima (UNICEF 2018: 39-40).

4. Terorizam i mediji

Ono što je ključno kod terorizma jest to da on za svoju potvrdu traži publiku, a ulogu su u tom pogledu najviše odigrali mediji. Oni uvijek žele biti prvi, a utrka s konkurencijom traje godinama. Samim time objavljuju i senzacionalne vijesti, ali i neprovjerene i netočne informacije. Pravi primjer za to je već spomenuti napad na WTC 11. rujna 2001. godine. Naime, napad na drugu zgradu dogodio se dvadeset minuta nakon prvog napada, a takvim postupkom teroristi su osigurali da sve kamere i čitava javnost budu svjedokom njihove akcije. U tome slučaju terorizam se pokazao kao psihološko oružje jer njegov uspjeh u prvom redu ovisi o zastrašivanju šireg društva (Brčić 2007: 7).

Jurišić i Šapit (2005) navode kako među čimbenicima koji sudjeluju u porastu broja incidenata treba istaknuti uspjehe terorista u zadobivanju široke reklame i širenju utjecaja na masovnu publiku. Teroristi razmatraju ulogu masovnih medija u širenju vlastitih poruka po svijetu kao jednu od osnovnih u postizanju svojih ciljeva. Dakako, oni koji rade u medijima često su bili ciljevi terorističkog nasilja u područjima teških sukoba, a takvi su slučajevi još uvijek česti. Teroristi su često napadali novinare i urednike zbog toga što su na neki način uvrijedili teroristički pokret, a drugima se prijeti i napada ih se da bi ih se spriječilo u objavljivanju neke pojedinosti terorističkih aktivnosti koji žele prikriti. Treći pak postaju metom terorista kako bi vlasti i javnosti pokazali svoju čvrstinu, odlučnost i žestinu.

Schmid (1989: 539) smatra kako u današnje vrijeme ne samo da mediji imaju izgrađen odnos prema teroristima, nego i teroristi prema masovnim medijima i uopće problemu komunikacije. Ne može se zanijekati da je terorizam, iako se nije pokazao djelotvornim kao glavno oružje u rušenju vlada i prisvajanju političke moći, iznimno djelotvorno sredstvo za populariziranje političkih ciljeva i slanja prijetnji široj publici, osobito u otvorenim i pluralističkim društvima. Povijest, ali i sadašnjost terorizma jasno pokazuju da se teroristi hrane publicitetom.

U korištenju televizije, radija i tiskovnih medija, teroristi imaju četiri glavna cilja:

1. promicati djelo i stvoriti ekstremno snažan strah u ciljnim skupinama;
2. zadobiti široku potporu za svoj cilj među stanovništvom i međunarodnim javnim mnijenjem naglašavajući teme poput pravednosti svog cilja i neizbježnosti pobjede;

3. frustrirati i omesti reakciju vlasti i snaga sigurnosti, primjerice izjavljivanjem da su njihove praktične protuterorističke mjere po sebi tiranske i kontraproduktivne;
4. mobilizirati, potaknuti i povećati tijelo svojih stvarnih i potencijalnih pristaša i time povećati regrutiranje, prikupiti nova sredstva i potaknuti daljnje napade (Schmid 1989: 553).

Otprilike su 95% slučajeva organizatori terorističkih akcija obraćaju se medijima kako bi preuzeli odgovornost za te akcije. Suvremeni teroristi koji uzimaju taoce gotovo su uvijek tražili izravan pristup u eter radiopostaja i televizijskih postaja. U današnje vrijeme sve se češće koristi videokasetama i internetom, a te zapise brojne televizijske postaje širom svijeta preuzimaju. Nezadovoljni takvim informiranjem, većina postojećih terorističkih skupina i organizacija nastoji imati vlastite novine, radiopostaje, informativne agencije, televizijske studije. Naime, njihova uloga nije samo informativno-propagandno djelovanje i utjecaj na širu javnost, nego se i vrlo aktivno koriste za objavljivanje šifriranih instrukcija teroristima, poput upozorenja, parola, nacрта, odnosno za organizacijsko terorističku djelatnost (Jurišić i Šapit 2005: 119).

Nekoliko primjera s portala:

- *Procurila fotka islamista (19) koji je prolaznike izbo mačjetom* (24sata.hr, 02.02.2020.)
- *Terorist joj ubio dečka: Ljubavi, otvorio si vrata odbačenima...* (24sata.hr, 03.12.2020.)
- *Uhićen hladnokrvni ubojica iz Hallea! Sve je prenosio uživo...* (24sata.hr, 09.10.2019.)
- *Strasbourg: Napadač u videu prisegnuo na vjernost ISIS-u* (24sata.hr, 22.12.2018.)

Navedeni primjeri vrlo su specifični jer se iz njih na prvu ne može shvatiti poanta. Naime, ono što teroristi i žele jest samopromocija. Nerijetko traže objavljivanje vijesti o terorističkim napadima, a često i ne sakrivaju svoj identitet. Upravo to se može i vidjeti na prvom primjeru – procurila je fotografija napadača, ali ne možemo sa sigurnošću utvrditi je li to bio njegov cilj. U drugom primjeru navodi se citat "Ljubavi, otvorio si vrata odbačenima...", kojega je napisala djevojka ubijenog muškarca, a poruku je objavila na svojem Facebook profilu. Brojna su istraživanja i dokazala kako je teroristima upravo cilj da se o njima piše i da mediji izvještavaju o napadima. U idućem primjeru može se vidjeti kako je ubojica cijeli pohod

prenosio uživo. Napad su mogli pratiti svi i to bez obzira na to gdje se nalazili, a videosnimka je i dalje dostupna na internetu. Posljednji primjer koji je izdvojen također je vezan za videozapis u kojemu je napadač zapravo prisegnu na vjernost ISIS-u. Ovo nije prvi slučaj u kojemu napadači prisežu na vjernost Islamskoj državi putem videozapisa koji je dostupan svima.

4.1. Terorističke tragedije kao medijski spektakli

Mediji vijesti o ljudskim žrtvama i krvoprolićima nerijetko pretvaraju u spektakl. Zabrinjavajuće je to što u Hrvatskoj ne postoje smjernice za izvještavanje o terorizmu i terorističkim napadima. Novinari radi bolje prodaje sadržaja često, ponekad i nesvjesno krše načela struke (Obradović 2010: 39).

Javne drame i tragedije su novi oblik vijesti, produkt komercijalizacije kojima je cilj privući i zadržati publiku. Spektakl i šok, dramatične i emotivne informacije, likovi i slike, sve su to elementi kojima se mediji, pod pritiskom zahtjeva zarade, sve češće koriste kako bi informirali, ali i zabavili svoju publiku. Javne drame nerijetko oduzimaju kompleksnost zbivanja, promjenama i događajima, ali istovremeno se trude stvoriti emotivnu vezu s gledateljima i naposljetku zadržati njihovu pažnju (Kovačević i Perišin 2014: 137).

Izvještavanje o terorizmu zahtijeva etiku zasnovanu na poštivanju jer su žrtve u središtu novinarskog izvještavanja. Prečesto gomile novinara trče prema traumatiziranim ljudima, guraju se da dođu do njih, bombardiraju ih pitanjima i biraju ih u skladu sa njihovom pretpostavljenom ulogom u teatralizaciji patnje. Prečesto, oni agresivno snimaju ranjene i mrtve i prilaze im preblizu (UNESCO 2018: 52).

Kovačević i Perišin (2014) navode da teroristički napadi imaju veliku vrijednost kao vijest za sve vrste medija, a zahvaljujući tome što su to vrlo često slikoviti događaji čije slike nikoga ne ostavljaju ravnodušnima, nerijetko su i previše zastupljeni u televizijskim programima, novinskim stupcima ili u drugim vrstama medija. Naime, zastupljene su na način da se senzacionalistički donose ekskluzivne priče s mjesta događaja koje često sadrže nepotpune i neprovjerene informacije, a koje se publici serviraju kako bi se povećala gledanost ili čitanost. Način na koji televizijske vijesti predstavljaju neki događaj uvelike određuje način na koji će publika prihvatiti te informacije, a nerijetko je i narativ koji preuzimaju političari, ne

samo u riječima već i djelima. Ekstenzivno televizijsko izvještavanje o nekom događaju mijenja značenja, stvara nove definicije događaja i preoblikuje dominantnu kulturu.

4.2. Kako mediji izvještavaju o terorizmu?

Ono što se najbolje prodaje na medijskom tržištu zasigurno su terorističke vijesti. Naime, najveću zaradu, koja se mjeri u klikovima ima onaj koji je prvi objavio neku informaciju koja je od velikog značaja za javnost. Informacije o ekstremnim događajima poput oružanih sukoba i terorističkih napada najviše dominiraju u medijima i prednjače nad vijestima iz svakodnevnog života. Mediji pokušavaju privući masovnu publiku na brojne načine, a neki od čimbenika su privlačnost teme za publiku, neuobičajenost činjenica i novitet materijala (Jurišić i Šapit 2005: 121).

Novinari na portalima danas nerijetko krše osnovna etička načela struke, a u želji za ekskluzivnošću često i zaboravljaju na prava čovjeka. Osnovna ljudska prava su privatnost, dostojanstvo i nepovredivost osobe, a tijekom kriza uprava su ona najviše pogođena. Barović (2010: 119) ističe da se upravo navedena prava tijekom raznih incidenata relativiziraju, ne poštuju ili tek djelomično poštuju.

U demokratskim društvima javljaju se tri političke opcije ili pristupi koji su mogući odgovor na terorizam. Prvi pristup podrazumijeva nepoduzimanje nikakvih mjera u svrhu kontroliranja sadržaja o terorizmu u medijima bez obzira na opasnost koju terorističke akcije predstavljaju za određenu zajednicu. Ovakav pristup ima svojih nedostataka, a oni su prema brojnim autorima i više nego očiti. Jedan od ponajboljih britanskih stručnjaka za terorizam smatra da terorističke organizacije mogu iskoristiti enormnu moć medija da pojačaju svoju sposobnost za stvaranje straha, širenje propagande i ucjenjivanje vlade i drugih. Pod drugim pristupom podrazumijeva se medijska cenzura koja teroristima uskraćuje izravan pristup medijima. U ovom pristupu treba biti oprezan kako ne bi došlo do uništavanja slobode medija kao jednog od temelja demokratskih društva. I posljednja, treća opcija podrazumijeva dobrovoljno suzdržavanje medija o izvještavanju o terorizmu. Unutar pojedinih medijskih organizacija postoje smjernice o izvještavanju koje mogu biti regulirane i od strane vlasti (Schmid 1989: 559).

Teroristička retorika bi bez pomoći medija imala utjecaj samo na one koji su direktno izloženi terorističkom nasilju ili su se nalazili u njegovoj neposrednoj blizini. Ipak, uz pomoć medija doseg terorizma je mnogo širi. Terorizam danas ima globalni dohvata koji nije imao prije same globalizacije i informacijske revolucije (Perešin 2007: 97).

Prilikom analize naslova, ali i fotografija koje je jednostavno nemoguće ne primijetiti, uočeno je da portal *24sata.hr* vrlo sustavno izvještava o terorističkim napadima. Naslovi su vrlo atraktivni i potiču čitatelje na klikanje, ali nema naročito prenapuhanih vijesti. Na fotografijama se uglavnom nalaze napadači, a ne žrtve s poprišta stoga se može zaključiti kako se analizirani portal ipak drži određene novinarske etike. Ipak, na portalu nema mogućnosti vidjeti koliko je neka vijest puta pregledana pa je vrlo teško odrediti kakva je čitanost.

S obzirom na to da su analizirani članci iz 2019. godine, nemoguće je i zaključiti je li portal *24sata.hr* prvi objavio neku vijest ili ga je neki drugi portal u tome prestigao. Ono što je u radu već naglašeno jest upotreba riječi koje privlače čitatelje. S obzirom na to kakav rejting ima portal, očekivano je više vijesti koje uistinu terorističke tragedije pretvaraju u spektakle, ali takve vijesti nisu primijećene. Teško je odrediti vijest koja bi bila medijski spektakl jer većina hrvatskih portala o ovakvoj tematici izvještava vrlo slično. Ono što bi privuklo na klik jest zasigurno upečatljiv naslov koji sadrži igru riječi ili neka interesantna fotografija. Također, ponuđeni naslovi i tekstovi ne izazivaju preveliku dozu straha kod publike, ali svakako privlače pažnju.

4.3. Posljedice izvještavanja o terorizmu

Između medija i terorizma zasigurno postoji određena povezanost tj. međusobni odnos jer izvještavanje o terorizmu kod pojedinca može izazvati prvenstveno strah. Teroristički događaji koji se prikazuju kao medijski spektakli privlače puno pažnje i brojnu publiku, što zapravo teroristima i odgovora. Oni na taj način šire svoju komunikaciju do velike mase ljudi, a medijske kuće tako dostižu gledanost, slušanost ili čitanost (Kovačević i Perišin 2014: 118).

Reprezentacija terorizma u medijima ima efekte na različite aspekte društvenog života. Jedna od pretpostavki koja je vezana uz posljedice medijske reprezentacije terorizma jest da se kod osoba koje su izložene takvom medijskom sadržaju može razviti posttraumatski stresni poremećaj. Naime, do toga je zaključka došao J. Brian Houston (2009) u svom istraživanju. Osobe koje su geografski locirane udaljenije od smjesta gdje se određeni događaj zbio, više

pažnje posvećuju medijskim sadržajima o tom događaju te više ovise o medijskim informacijama o samom događaju za razliku od onih koji se nalaze u blizini samog mjesta događaja, a koji zbog toga imaju pristup i drugim izvorima informacija.

Medijsko izvještavanje o terorizmu trebala bi biti bez dramatiziranja i pretjerivanja u opisima, ali i bez iznošenja neprovjerenih informacija zbog kojih se u javnosti može stvoriti kriva slika o onome što se uistinu dogodilo. Dakle, mediji se trebaju i moraju pridržavati svih pravila svoje struke te pravodobno, točno i istinito izvještavati o aspektima terorističkih događaja. Senzacionalizam može povećati percepciju rizika i straha među populacijom, a masovni mediji imaju itekako velik utjecaj na psihološko stanje gledatelja (Nellis i Savage 2012: 763).

Rad medija utječe na ljude, ali i na institucije i kompanije. Mediji (ne)objavljivanjem održavaju ravnotežu između njihovog prava i dužnosti na informiranje u pogledu minimiziranja negativnog utjecaja objavljenje informacije. Novinarska etika poziva na osjećaj humanosti, ali to ne smije dovesti u pitanje suštinsku funkciju novinarstva tj. objavu o temama koje su od javnog interesa, bez straha od reakcije javnosti ili naredbi koje mogu izdati vlasti države. Kada se previše razmišlja o posljedicama informiranja, to može dovesti do prevelike autocenzure koja naposljetku šteti građanima i uskraćuje njihova prava na informiranost (UNICEF 2018: 30).

Posljedice izvještavanja o terorizmu zasigurno su neizbježne. Kao što je već napomenuto, analizirani portal ne briše komentare ispod vijesti, a oni su ponekad ljudima zabavniji nego sama vijest. Publika voli interakciju s medijem, ali zanima je i što ostali čitatelji misle. Ono što je zasigurno najveća posljedica izvještavanja o terorizmu jest dijalog o globalnim problema i sukobima između pojedinih država. U komentarima se najviše može vidjeti negativna slika o američkom predsjedniku Donaldu Trumpu. U nekoliko različitih članaka primijećeno je kako publika ima vrlo negativno stajalište o politici SAD-a. Time su dakako nezadovoljne i države Bliskog istoka koje brane svoj teritorij. S druge pak strane, SAD je na nišanu Bliskog istoka već duži niz godina, a i obrnuto. Čitatelji portala najveći su broj komentara ostavljali uz vijesti koje su u blizini. Tako su u komentarima uočene brojne negativne konotacije koje su vezane za susjednu Bosnu i Hercegovinu u kojoj ima mnogo stanovništva islamske vjeroispovijesti. Dakle, publika generalizira, a pitanje je i kako "mi" gledamo na "njih", a to je dodatno objašnjeno u daljnjoj analizi. Što se tiče ostalih posljedica, nisu uočeni komentari u kojima čitatelji navode kako se boje terorista ili terorističkih napada. Naime, neke vijesti broje više od stotinu komentara pa je vrlo teško sumirati, ali pretežno je

većina njih vezana za mjere koje bi se po njima trebale poduzeti. Ipak, riječi koje su prenaplašene u tekstovima poput: *užasno*, *strava*, *katastrofalna* itd. kod čitatelja mogu izazvati strah. Također, sasvim ih je nepotrebno upotrebljavati prilikom konstruiranja naslova jer je riječ terorizam dovoljno snažna i izaziva nelagodu među publikom.

5. Obilježja naslova na portalu *24sata.hr*

Portal *24sata.hr* komercijalan je portal koji je proizašao iz istoimenih novina. Građani ga većinom karakteriziraju kao portal koji nije u potpunosti vjerodostojan, a pretpostavlja se da su razlog tome naslovi koji pobuđuju čitatelja na klikanje, tj. otvaranje teksta u kojemu naposljetku nema ono što je traženo. Također, ono što portal voli jesu fotografije koje nerijetko mame publiku na klik. U radu je posebna pozornost stavljena na navedene naslove i fotografije kako bi se utvrdilo na koji način portal *24sata.hr* izvještava o terorizmu i pobuđuju li se strah kod publike. Već je navedeno kako Brautović ističe važnost multimedije jer upravo ona ima veliki utjecaj na publiku. Naime, čitatelji bolje pamte informacije kada se u tekstu nalaze fotografije ili videozapisi.

Što se tiče naslova, na portalu *24sata.hr* uočene su upadljive riječi i brojne stilske figure koje su detaljnije objašnjene u nastavku rada. Isto tako, prilikom analize naslova uočene su brojne internacionalne riječi poput: *likvidirati, dominirati, radikalnost, rizičnost, brutalnost* i brojne druge. Naime, sve novine i portali žele ostvariti što veću dobit, ali neke se tom prilikom služe već spomenutim žutim ili tzv. senzacionalističkim novinarstvom. Portal *24sata.hr* i njegove istoimene novine u javnosti su poznate po tzv. tabloidnom novinarstvu kojemu je u cilj ostvariti što veći profit. Upravo zbog toga je analiziran ovaj portal, a sve kako bi se uvidjelo na koji način jedan od najpoznatijih medija u Hrvatskoj predstavlja vrlo bitnu temu, kako za nas, tako i za cijeli svijet.

5.1. Cilj istraživanja i jedinica analize sadržaja

Cilj istraživanja jest analiziranje naslova na portalu *24sata.hr* u kojima se govori o teroristima. Istraživanjem će se potvrditi ili pak opovrgnuti pretpostavka kako portal stereotipno piše o teroristima – što će se zaključiti iz analize naslova koja će obuhvatiti stilske figure, opremu, ali i analize naslovnih fotografija koje su jednako važne kao i naslovi jer se njima može manipulirati, a prikazom žrtve ili pak poprišta događaja doza straha kod konzumenata medijskog sadržaja može se udvostručiti jer znamo kako je vizualno ono što pamtimo, osobito ako je riječ o uznemirujućem sadržaju i sl. Jedinica analize sadržaja su tekstovi tj. naslovi objavljeni na portalu *24sata.hr* u 2019. godini. Naslovi koji su analizirani izabrani su pretraživanjem pomoću ključnih riječi *terorizam* i *teroristi*.

5.2. Stilske figure u naslovima

Uporabom stilskih figura autori mogu postići prijenos dojmova i doživljaja na svoje čitatelje. Naime, dočaravanje ambijenta nekog događaja ili atmosfere u nekoj prilici najlakše se dobiva tekstualnom figurativnošću. Drugim riječima, figure su tu kako bi se priča ukasila i obojala, ali i kako bi se postigao emotivni naboj inače oskudnih riječi. U analizama stilskih figura pojavljuje se nekoliko podjela pa još uvijek nije poznata njihova konačna kategorizacija. Razvrstavanje figura odvija se prema jezičnoj razini na kojoj su prisutne i prema njihovoj međusobnoj povezanosti. Moglo bi se reći da postoji između četiri i šesnaest vrsta stilskih figura. Ovaj diplomski rad temelji se na podjeli Krešimira Bagića u njegovom *Rječniku stilskih figura* prema kojemu se stilske figure dijele na: figure dikcije, figure konstrukcije, figure riječi, figure misli, figure diskursa (Bagić 2012: 9-10). U nastavku rada slijedi detaljna analiza stilskih figura koje su bile najzastupljenije, a to su: metafora, hiperbola, antiteza i personifikacija.

5.2.1. Metafora

Metafora predstavlja figuru zamjene jedne riječi drugom prema značenjskoj srodnosti ili analogiji tj. prijenos imena s jedne stvari na drugu i značenja s jedne riječi na drugu (Bagić 2012: 187). Za metaforu je karakteristična važnost konteksta u kojemu se nalazi, a u novinarstvu, kao i većina figura, služi povećanju zanimljivosti i unošenju šarolikosti u tekstove. Česti su slučajevi u kojima se metaforički izraz ustalio i postao svakodnevno korišten i uobičajen za određenu pojavu.

Nekoliko primjera s portala:

- *Dvije džamije ponovno otvorile vrata nakon brutalnog pokolja* (24sata.hr, 23.03.2019.)
- *Horor u Tunisu: Policija je ubila trojicu islamističkih militanata* (24sata.hr, 05.05.2019.)
- *Na rubu rata. Ovo je general čije je ubojstvo naredio Trump* (24sata.hr, 3.1.2020.)

U prvom primjeru navedeno je kako su nakon brutalnog pokolja ponovno otvorene dvije džamije. Naime, epitet koji se veže uz pokolj je nepotreban jer je sama riječ dovoljno šokantna i kod konzumenta medija može izazvati strah. Portal *24sata.hr* nerijetko se koristi igrom riječi koje imaju vrlo snažno značenje. U drugom primjeru navodi se kako je u Tunisu horor i da je policija ubila trojicu islamističkih militantata. Riječi iz navedenih primjera, poput horor i pokolj, portal nerijetko koristi, a upravo takve riječi privlače čitatelje. Treći tekst ima vrlo zanimljivu naslovnu fotografiju – u lijevom uglu nalazi se predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Donald Trump, u desnom uglu je general Sulejmanij, a između njih se nalazi spaljena gomila smeća. Kada govorimo o posljednjoj fotografiji, mogli bismo reći kako je ta fotografija antiteza budući da prikazuje dvije suprotnosti, odnosno dvije krajnosti u svakom pogledu.

- *U Sarajevo stigao ISIL-ovac koji je htio razoriti Ameriku?* (24sata.hr, 19.12.2019.)
- *Izrael je žestoko bombardirao Siriju: 'Napadamo terorizam'* (24sata.hr, 20.11.2019.)
- *'Kalif' koji je ostavio trag smrti i užasa bio je izoliran od svih...* (24sata.hr, 27.10.2019.)

Naslovne fotografija ova tri teksta su nešto izravnije nego li njihovi metaforički naslovi. Prva fotografija pokazuje Međunarodni aerodrom u Sarajevu te druga polovica fotografije prikazuje ISIL-ovca koji je navodno htio izvršiti terorističke napade u Americi. Kada je riječ o fotografiji drugog teksta, ona prikazuje tenk te jednog vojnika. Treća fotografija prikazuje "Kalifa". Ono što je uočeno u dosad analiziranim fotografijama jest kako je kvaliteta onih fotografija koje prikazuju teroriste iznimno loša te se samim time mistificiraju ti ljudi, a kod čitatelju mogu lako probuditi strah i uvjerenje kako ta osoba zaista i jest terorist.

- *Lov na vođu ISIL-a: Amerikanci su u Siriji ubili Al-Baghdadija?* (24sata.hr, 27.10.2019.)
- *Uhićen hladnokrvni ubojica iz Hallea! Sve je prenosio uživo...* (24sata.hr, 7.10.2019.)
- *Stravični napad u Francuskoj: Ranio sedam i ubio dvoje ljudi* (24sata.hr, 04.04.2020.)

Prva i druga naslovna fotografija prikazuju osobu o kojoj se piše u članku, dok treća naslovna fotografija prikazuje nekoliko desetaka šatora u nekoj pustoši, a u prvom planu je dvoje djece. Ono što svakako treba istaknuti kao praksu koja se ponavlja jest obavezne naslovne fotografije koje prikazuju gotovo uvijek osobu o kojoj se piše u članku. Naime, kao što je već naglašeno, kada je riječ o ISIL-ovcima, fotografije su gotovo pa uvijek mutne. Takva fotografija budi nesigurnost pa i uvjerenje kako to zaista jest terorist i loša osoba. Također, na portalu se pojavljuju i naslovne fotografije koje su preuzete s primjerice Facebook profila napadača ili pak sa sigurnosnih kamera kada je napadač snimljen u trenutku napada.

- *BiH: Počelo suđenje islamistu koji je izručen nakon sloma IS-a* (24sata.hr, 27.8.2019.)
- *Iranski parlament odgovorio: Amerika je sponzor terorizma* (24sata.hr, 16.4.2019.)
- *Egipatski predsjednik pozvao je EU na borbu protiv terorizma* (24sata.hr, 24.2.2019.)

Naslovna fotografija prvog teksta zapravo pokazuje percepciju većine ljudi kako izgleda jedan terorist. Naime, na fotografiji se nalazi jedna osoba, a pretpostavlja se da je muškarac te je odjeven u crno. Također, uočeno je da su svi teroristi na fotografijama odjeveni u široku odjeću tamnije boje. Terorist se nalazi na sredini ceste, a iza njega su zgrade i puste ulice. U lijevoj ruci drži zastavu ISIL-a, a u desnoj ruci drži pušku. Crna boja koja dominira na fotografiji, kao što i muškarac dominira u tom prostoru, u čitatelju zasigurno budi strah, odnosno osjećaj nesigurnosti te ova fotografija još više mistificira teroriste. Druga naslovna fotografija prikazuje Iranskog predsjednika, dok treća fotografija prikazuje čelnike 50-tak europskih zemalja kao i čelnike Arapske lige na summitu.

Sumirajući naslove čija je stilska figura metafora možemo vidjeti kako je ona najčešće korištena kada se spominju Sjedinjene Američke Države i države poput Irana itd. Zanimljivo je kako od 12 naslova, čak njih pet u sebi sadrži riječ terorizam. Također, zanimljiva je konstrukcija naslova u kojemu se spominje kako je u Sarajevu ISIL-ovac koji je htio razoriti Ameriku. Naime, taj naslov završava upitnikom, dakle informacija nije sigurna, niti provjerena, ali portal *24sata.hr* svejedno prenosi tu vijest i servira je hrvatskim građanima.

Također, u ovim naslovima ima i značenjskih nelogičnosti poput *žestoko bombardirao* – bombardiranje je samo po sebi strašno i razorno pa riječ *žestoko* nije potrebna, a kod čitatelja pobuđuje još veći strah. Sastavni dio većine naslova (i u daljnjoj analizi) kao i teksta su riječi: *strašno, užasno, žestoko, smrt, hladnokrvno, strah, teroristi, ISIL, Bliski Istok, tragedija* itd.

Naime, te riječi privlače čitatelje na klik, ali i izazivaju strah kod publike. Ono što je uočeno, a svakako treba napomenuti jest kako od porasta popularnosti ISIL-a u svijetu više ne postoji domaći terorizam niti terorist, nego mediji prilikom napada odmah izvještavaju kako je vjerojatno riječ o pripadniku ISIL-a te da se samo čeka njihova potvrda kako su oni odgovorni za to. Dakle, terorist više nije ona osoba koja ubije nekoliko desetaka ljudi, nego je terorist samo onaj koji je pripadnik tzv. Islamske države. Percepcija svjetske populacije, ali i medijske se promijenila. Danas svjedočimo generalizaciji i zabludi, kao i strahu koji je ušao u ljude jer kao što je već napisano, danas se svaki napad karakterizira kao napad ISIL-a što je posljedica izvještavanja i vezanja riječi terorist s Bliskim Istokom i ISIL-om.

5.2.2. Hiperbola

Hiperbola predstavlja figuru misli tj. naglašavanje neke ideje, emocije ili obavijesti pretjerivanjem, a koje ističe afektivni odnos govornika spram predmeta govora. Hiperbolom tj. pretjerivanjem se mogu uvećavati ili umanjivati stvarne odlike bića, stvari, pojava ili emocija. Hiperbola pripada među retoričke univerzalije, a njezine primjere i utjecaj nalazimo od prvih sačuvanih zapisa do danas. Hiperbola je ključna figura pretjerivanja koja radi na razvijanju, širenju iskaza te ju možemo tretirati oblikom amplifikacije. Govornik gotovo na ekscesan način predočava stvari većima ili manjima nego što doista jesu. Bagić navodi i da je hiperbola izvedena figura. Ona ne posjeduje zaseban formalni lik nego se ostvaruje preko drugih figura. Često ju zatječemo u metaforama, poredbama, antonomazijama, metonimijama, sinegdohama ili gradacijama (2012: 140-141).

Nekoliko primjera s portala:

- *Božinović: Terorizam jedan od najvećih sigurnosnih izazova* (24sata.hr, 10.09.2019)
- *U Sarajevo je stigao ISIL-ovac koji je htio razoriti Ameriku?* (24sata.hr, 19.12.2019.)
- *Snažna eksplozija u Leicesteru: Uništena kuća, ima ozlijeđenih* (24sata.hr, 25.2.2018.)

Hiperbolu u novinskim tekstovima, a osobito u naslovima često možemo pronaći. Njezina funkcija u naslovima jest upravo privući pozornost čitatelja kako bi pročitali članak. Kada je riječ o naslovima koji su vezani uz terorizam, hiperbole ne nedostaje. Naslovna fotografija prvog članka prikazuje ministra unutarnjih poslova Davora Božinovića, dok je druga naslovna fotografija montirana te prikazuje Međunarodni aerodrom u Sarajevu i terorista. Treća

naslovna fotografija prikazuje razrušenu kuću te vatru, a u neposrednoj blizini je gomila ljudi koja je u bijegu.

- *Korona virus ubio 1113 ljudi: 'Veća prijetnja nego terorizam'* (24sata.hr, 12.2.2020.)
- *Stravično: Ekstremisti napadali vladu u Kabulu te ubili 43 ljudi* (24sata.hr, 25.12.2018.)
- *Ide na doživotnu: Planirao ubiti stotine ljudi usred Londona* (24sata.hr, 6.3.2019.)

Kada govorimo o naslovnim fotografijama, Bagić u svojoj knjizi navodi kako i umjetnost baš kao i riječi može biti hiperbolična. Hiperbolično se prikazivačko načelo javlja i u likovnoj umjetnosti, fotografiji, stripu, reklami, filmu. Fotografska hiperbola obično nastaje kao posljedica fokusiranja detalja, igre perspektivama, fotomontaže ili pak realističkim bilježenjem insceniranoga događanja koji svoju atraktivnost ili komičnost gradi upravo na pretjerivanju. Obratna je situacija kada imamo posla s fokusiranjem ili fotomontažom, postupcima koji su osobito česti u reklamnoj i novinskoj fotografiji. Prikazivačka logika stripa i karikature temelji se na prenaplašavanju pojedinih fizičkih obilježja osoba, pojava ili predmeta (Bagić 144-155: 2012).

Uzimajući to u obzir, može se reći kako su prva i posljednja naslovna fotografija hiperbolične. Upravo na prvoj fotografiji u prvom planu imamo medicinskog djelatnika koji je potpuno odjeven u zaštitnu opremu baš kao i znanstveno-fantastičnim filmovima. Posljednja fotografija je također hiperbolična jer pokazuje veliku masu ljudi na malom prostoru. Druga naslovna fotografija prikazuje čovjeka koji je vojnik, možda i NATO-ov službenik dok je u pozadini gomila automobila na ulici, a drugih ljudi nema.

- *Potresne priče preživjelih: Čuli smo vriskove, krvi je bilo svuda* (24sata.hr, 15.3.2019.)
- *Luđački manifest: Ubojica bio zaluđen Kosovom i nacistima* (24sata.hr, 15.3.2019.)
- *Hrvati na Novom Zelandu: 'Svi smo doživjeli šok, bojimo se'* (24sata.hr, 18.3.2019.)

Prethodno analizirana tri naslova govore o istoj situaciji, napadu pojedinca na vjernike u džamiji u Novom Zelandu. Prva i posljednja fotografija su hiperbolične te su to montirane fotografije, odnosno u jednoj fotografiji se nalazi nekoliko različitih fotografija koje prikazuju što se događalo u Novom Zelandu toga dana. Ovdje bismo mogli zaključiti kako je na prvoj naslovnoj fotografiji – na kojoj je prikazano vozilo hitne pomoći, žrtva, vjernici te prosvjednici, kao što Bagić piše cilj je fotomontažom postići bilježenje događanja koji svoju atraktivnost

gradi upravo na pretjerivanju. Treća naslovna fotografija prikazuje tri fotografije, od kojih dvije prikazuju počinitelja ovog masakra. Druga naslovna fotografija također pokazuje počinitelja, a fotografija je tzv. *selfie*, nešto lošije kvalitete, a preuzeta je s privatnog Facebook profila počinitelja što se i navodi u izvoru.

- *Dvije džamije ponovno otvorile vrata nakon brutalnog pokolja* (24sata.hr, 23.3.2019.)
- *Pucnjava ispred noćnog kluba u Australiji: Jedan čovjek ubijen* (24sata.hr, 14.4.2019.)
- *BiH: U Brčkom su uhitili osobu koja je financirala terorizam* (24sata.hr, 18.4.2019.)

Prva naslovna fotografija prikazuje vjernike muslimanske vjeroispovijesti za vrijeme molitve, dok je druga naslovna fotografija opet montaža i moglo bi se reći da je hiperbolična. Sastoji se od tri fotografije u jednoj, u kojima je prikaza masa okupljenih oko policijskog vozila, noć je, policijska svjetla su upaljena i osvjetljaju masu što je upečatljivo. Također prikazan je i jedan forenzičar. Treća naslovna fotografija prikazuje policijsko vozilo države Bosne i Hercegovine.

Kao što je prethodno spomenuto, možemo reći kako je u analizi naslova o terorizmu zapravo najviše naslova hiperbolično kao i njihove naslovne fotografije. Hiperbola je možda i jedna od najčešćih stilskih figura u naslovima jer privlači čitatelje na taj sadržaj. Bagić je naveo kako su prefiksoidi, pridjevi, prilozi, superlativi te zamjenice prirodna uporišta hiperboličnog izražavanja. Ono što smo mogli vidjeti na prethodno analiziranim naslovima jest kako niti jednog od Bagićevih navedenih primjera nema, no zašto su onda naslovi svrstani u stilsku figuru hiperbole? Naime, može se reći da je uporište hiperbole (kada je riječ o terorizmu), uporište u riječima koje naglašavaju tugu, očaj, osjećaj nesigurnosti i ugroženosti. Zanimljivo je kako je u brojnim naslovima hiperbola diskretna te budi sumnju čitatelja kako imigranti zapravo nisu imigranti nego teroristi. Nadalje, njihov razlog odlaska iz vlastite zemlje nije ekonomski, nego teroristički. Hiperboličke riječi koje dominiraju u ovim naslovima su *luđački manifest*, *šok*, *strah*, *stravično*, *brutalni pokolj* itd. Neke od tih riječi bi se mogle svrstati i u stilsku figuru metafore.

5.2.3. Antiteza

Antiteza ili poznatije opreka ili suprotnost je figura misli. Predstavlja prikladno sredstvo naglašavanja sukoba ideja ili emocija, dramatiziranja situacije, polemičkog uvjeravanja, ali i izazivanja smijeha. Naime, antiteza povezuje riječi suprotnog značenja - antonime. Članice antiteze zadržavaju samostalnost i sudjeluju u približavanju suprotnosti. Sintagmatska antiteza povezuje značenjski suprotne spojeve riječi. Njome se oblikuju veoma efektne poruke, bipolarno opisuje kakva pojava, otkriva neočekivana razlika ili podudarnost. Česta je u poslovicama, izrekama, prigodnim maksimama, parolama (Bagić 2012: 52).

Ono što se smatra bitnim za analizu jest i percepcija publike o teroristima. Pitanje koje se postavlja jest kako ljudi uopće gledaju na teroriste, odnosno što za njih riječ terorist predstavlja i koja je njihova percepcija o teroristima. Ta percepcija uključuje i karakteristike terorista, njegovo ponašanje, ali i izgled. Svaka individua različito gleda na neku osobu (u ovom slučaju terorista), ali stav pojedinca može se izjednačiti s ostatkom publike. Naime, to se moglo zaključiti na temelju komentara ispod većine objavljenih članaka. Ono što bi trebalo izdvojiti jest i činjenica da analizirani portal nerijetko sam zaključuje kako su teroristi i teroristički napadi povezani s Islamskom državom. Ta činjenica i nije toliko neuobičajena jer većina terorista i pripada ISIS-u. Ipak, svaki bi medij trebao izvještavati nepristrano i ne bi trebao pripisivati zlodjela dok god to nije službeno potvrđeno. Upravo takve objave publiku navode na mišljenje kako su svi teroristi islamske vjeroispovijesti i kako su pripadnici Islamske države. Na temelju navedenoga može se postaviti opreka MI vs. ONI, odnosno PUBLIKA vs. TERORISTI. Naime, pod riječi "publika" ne smatraju se samo čitatelji portala, nego i žrtve napada, policija, vojska ili pak druga država. Dakle, sve što je suprotno od riječi "terorist". Na portalima nerijetko možemo vidjeti prikrivene antiteze u naslovima pa je upravo zbog toga povezana ova stilska figura i percepcija terorista od strane publike.

Nekoliko primjera s portala:

- Terorist joj ubio dečka: Ljubavi, otvorio si vrata odbačenima... (24sata.hr, 03.12.2019.)
- Ranio troje u Haagu: Policija još uvijek traži napadača (24sata.hr, 30.11.2019.)
- 'Umro je kao kukavica': Vođa ISIL-a raznio sebe i troje djece (24sata.hr, 27.10.2019.)

Prvi primjer koji je naveden prikazuje opreku između terorista i djevojke ubijenog muškarca. Naime, ovaj je primjer naveden i u poglavlju u kojemu je terorizam usko povezan s današnjim medijima. Također, ovaj primjer je naveden zbog opreke između terorista i ubijenog mladića te njegove djevojke. Ubijeni muškarac žrtva je napada u Londonu, a u naslovu članka nalazi se poruka njegove ogorčene djevojke. Iz teksta se saznaje kako je ubojica terorist osuđivan i prije te da mu ovo nije prvi napad. Fotografija je montirana te prikazuje ubijenog mladića i njegovu ožalošćenu djevojku nakon napada. U drugom je primjeru prikazana opreka između terorista i policije te ranjenih osoba u napadu. Iako u tekstu piše da se ne zna je li riječ o terorističkom napadu, tekst je pronađen prilikom pretraživanja ključne riječi terorizam. Napadač je u pohod krenuo s nožem, a portal kasnije nije izvijestio o raspletu situacije. Fotografija u tekstu prikazuje specijalnu policiju. Treći primjer vrlo je specifičan, a u njemu se može pronaći i usporedba. Naime, za vođu ISIL-a je Donald Trump rekao kako je "umro kao kukavica", a u smrt je poveo i svoje troje djece. Ova opreka je vrlo neobična, a može se reći da je to upravo zbog prisutnosti usporedbe. U zadnjem primjeru je kao opreka naveden vođa ISIL-a i način na koji je izvršio ubojstvo. Vođe bilo koje organizacije smatraju se neustrašivima, a Abu Bakr al-Bagdadi presudio je sam sebi.

- Baka terorista: 'On je bio dobar dečko, došao je kući za Božić...' (24sata.hr, 16.03.2019.)
- Luđački manifest: Ubojica bio zaluđen Kosovom i nacistima (24sata.hr, 15.03.2019.)
- Hrvati na Novom Zelandu: 'Svi smo doživjeli šok, bojimo se' (24sata.hr, 18.03.2019.)

Idući primjeri prikazuju neke od karakteristika terorista koji je rafalnoj paljbi na Novom Zelandu ubio 50 nedužnih ljudi tijekom molitve. U naslovu prvog primjera vidljivo je kako baka napadača navodi da je "bio dobar dečko". Kao što je već navedeno, svaki pojedinac se razlikuje po percepciji neke osobe, događaja i slično. U tekstu se navodi i kako se obitelj terorista skriva, a njegova baka policiji je rekla kako to nije unuk kojega je poznavala. Navodi se još nekoliko izjava u kojima piše kako je uvijek bio "fin i ljubazan". Fotografija je montirana, a prikazuje napadača i njegovu baku. Drugi primjer vezan je za isti događaj, a u naslovu stoji kako je ubojica bio zaluđen Kosovom i nacistima. Publika iz teksta može saznati kakav je bio terorist, a i koji je njegov razlog napada, kojega je naposljetku i naveo na društvenim mrežama. Dakle, opet se vidi poveznica između terorizma i medija te napadača koji o svojim pohodima izvještavaju putem interneta. Portal *24sata.hr* je za glavnu fotografiju stavio ubojicu i simbol okultnog značenja koji su koristili nacisti, a kojega je ubojica imao na ruksaku prilikom napada.

U tekstu je istaknut i manifest napadača u kojima se spominje balkanizacija i politika SAD-a. Naime, napadač navodi kako će upravo balkanizacija smanjiti mogućnost SAD-a da projektira globalnu moć i da se više nikada neće dogoditi situacija kao uplitanje u Kosovo. U zadnjem primjeru može se vidjeti kako ljudi gledaju na spomenuti događaj. U naslovu teksta navodi se kako su Hrvati na Novom Zelandu u strahu i kako su svi doživjeli šok. Također, u tekstu sugovornici pričaju o tome kako se osjećaju nakon napada. Navode kako je Novi Zeland miran, ali da se nakon napada više nitko ne osjeća sigurno. Sva tri primjera vezana su za isti događaj te se može vidjeti na koji način ljudi percipiraju napadače teroriste. Portal *24sata.hr* o ovome je događaju vrlo sustavno izvještavao te je ponudio brojne informacije o samom napadu. U tekstovima se mogu pronaći i videozapisi koje čitatelji mogu dodatno pregledati, a u njima se nalaze i neke informacije koje nisu u samom tijelu teksta. Navedeni primjeri mogu se predstaviti kao opreka između terorista i ljudi koji su ili bili u srodstvu s napadačem (npr. baka) ili koji su bili u neposrednoj blizini napada.

- Izrael je žestoko bombardirao Siriju: 'Napadamo terorizam' (24sata.hr, 20.11.2019.)
- 'Ovo što Izrael radi Palestini je čisti oblik državnog terorizma' (24sata.hr, 14.11.2019.)
- Iranski parlament odgovorio: Amerika je sponzor terorizma (24sata.hr, 16.04.2019.)

Iduća tri primjera navedena su kao opozicije između pojedinih država. Tako u prvom primjeru možemo vidjeti da je izvršen napad Izraela na Siriju. Naime, iz teksta doznajemo da su uzvratili bombardiranjem nakon što su iranske snage u Siriji izbacile rakete prema Izraelu. U naslovu stoji kako "napadaju terorizam", a oko cijelog napada oglasila se i Rusija te upozorila da bi izraelski napadi mogli dovesti do "eskalacije napetosti". U drugom se primjeru ponovno spominje Izrael koji je u sukobu s Palestinom. Navodi se kako je napad na Pojas Gaze oblik državnog terorizma. Na glavnoj fotografiji prikazani su razrušeni domovi te muškarac koji u naručju drži dječaka. Ova fotografija zasigurno kod čitatelja pobuđuje određenu dozu straha jer su na njoj prikazane ruševine, a među njima se nalazi i dijete. Treći primjer opisuje sukob između SAD-a i Irana. Naime, iz teksta doznajemo da je Amerika označila Islamsku revolucionarnu gardu (IRGC) kao stranu terorističku organizaciju, a Iranski parlament na te je prozivke i odgovorio te rekao kako je SAD napravio "podmukli potez". Na fotografiji je prikazan vrhovni vođa Irana Ali Hamenei. Dakle, navedeni primjeri svrstani su u antiteze iza kojih stoji pojedinačna država, a u ovom slučaju to su Izrael, Sirija, Palestina i Amerika.

- Filipincima je dosta terorista: 'Bezbožnici, uništiti ćemo vas!' (24sata.hr, 27.01.2019.)
- Izraelska vojska je ubila četiri palestinska militanta na granici (24sata.hr, 10.08.2019.)
- Skrivali se među migrantima: Policija otkrila petero terorista (24sata.hr, 19.02.2019.)

U idućem primjeru može se vidjeti opozicija između terorista i Filipinca. Ono što je u naslovu zanimljivo jest i komparacija u kojoj se teroristi uspoređuju s "bezbožnicima". Iz teksta doznajemo kako nitko nije preuzeo odgovornost za napad, ali se sumnja na militantnu skupinu koja je obećala vjernost Islamskoj državi. U naslovu stoji izjava Salvadora Paneloa, glasnogovornika filipinskog predsjednika koji za teroriste kaže kako su bezbožnici. Na glavnoj fotografiji prikazan je predsjednik Filipina Rodrigo Duterte. U tijelu teksta se nalazi i videozapis u kojemu su prikazane scene poprišta nakon napada. Idući primjer povezan je s vojskom i militantima. Već iz samog naslova možemo zaključiti o čemu se govori u tekstu. Pretpostavlja se da se na fotografiji nalazi izraelska vojska koja nadzire Pojas Gaze. Zadnji primjer koji je izdvojen jest opozicija između terorista, migranata i policije. Kao i u prethodnim naslovu lako se može zaključiti što se nalazi u tekstu. Na fotografiji je prikazan kamp migranata, a s obzirom na to da portal *24sata.hr* nema opise ispod fotografija, ne može se sa potpunom sigurnošću reći da je to upravo kamp u kojemu su otkriveni teroristi. Tekst je podosta dug, a iz njega se mogu saznati brojne informacije pa čak i inicijale terorista. Svi navedeni primjeri uglavnom predstavljaju opoziciju između terorista s jedne strane te policije ili ljudi s druge strane. Na analiziranom portalu nema vidljivih antiteza već su uglavnom one prikrivene.

5.2.4. Personifikacija

Personifikacija predstavlja figuru misli u kojoj dolazi do pridavanja ljudskih osobina, misli, osjećaja i ponašanja kakvu predmetu, stvari, pojavi, apstrakciji, biljci ili životinji. Česta je u alegorijskim tekstovima gdje se npr. vrline i poroci predočavaju kao ženski likovi. Personifikacija je kompleksna figura koja se od prigode do prigode realizira pomoću metafore, sinegdohe i metonimije. Ona dinamizira prikazivanje, čini ga izrazito slikovitim, sugerira animiranu viziju svijeta i fantastizira čitav iskaz. Obično se pojavljuje u književnosti (osobito pjesništvu), tekstovima popularne glazbe, novinarstvu i reklami (Bagić 2015: 245).

Nekoliko primjera s portala:

- *BiH: Počelo suđenje islamistu koji je izručen nakon sloma IS-a* (24sata.hr, 27.8.2019.)
- *Iranski parlament odgovorio: Amerika je sponzor terorizma* (24sata.hr, 16.4.2019.)
- *Uhićen hladnokrvni ubojica iz Hallea! Sve je prenosio uživo...* (24sata.hr, 09.10-2019.)

U prvom primjeru možemo vidjeti kako je započelo suđenje islamistu koji je izručen nakon sloma Islamske države. Personifikacija bi u ovom naslova bio spomenuti slom. Naime, portal *24sata.hr* često se služi kraticama u svojim naslovima, a sve kako bi naslov bio čitljiviji i kako ne bi bio predugačak. U tome primjeru nalaze se dvije kratice; BiH (Bosna i Hercegovina) i IS (Islamska država). U naslovu drugog primjera vidljiva je personifikacija na primjeru države, odnosno Amerike. Naime, parlament Irana izjavio je kako je Amerika sponzor terorizma. U trećem primjeru vidljiva je personifikacija s izraženim epitetom, a u naslovu stoji da je uhićen hladnokrvni ubojica. Iza prve rečenice u naslovu se nalazi i uskličnik, a ovaj naslov mogao bi se svrstati u skupinu senzacionalističkih upravo zbog epiteta "hladnokrvni". Naime, taj opis nije ni potreban, a posebice jer se veže uz riječ ubojica.

- *Donald Trump hoće meksičke kartele proglasiti teroristima* (24sata.hr, 27.11.2019.)
- *Teško ih je uočiti: Zapad nema odgovor na 'copycat' teroriste* (24sata.hr, 5.11.2019.)
- *Ima inteligenciju škampa? 'Nije on terorist, već pravi psihopat'* (24sata.hr, 20.3.2019.)

U navedenom prvom primjeru može se vidjeti kako američki predsjednik Donald Trump želi kartele iz Meksika proglasiti teroristima. Naime, uz personifikaciju je vidljiva i poredba, a u tekstu se može pročitati kako Trump govori da Amerika gubi 100.000 ljudi godišnje zbog toga što se događa i dolazi iz Meksika. Drugi je primjer sličan kao i prvi, a teroristi su stavljeni u kontekst koji je vezan uz oponašanje odnosno tzv. *copycat* efekt. I zadnji je primjer vrlo sličan jer se i u njemu, kao i u prethodno dva spomenuta primjera nalazi personifikacija, ali i poredba. U naslovu stoji kako terorist ima inteligenciju škampa, ali i da nije terorist, već pravi psihopat.

5.3. Karikatura terorizma – NIK TITANIK

Karikatura predstavlja crtež, prikaz ili opis koji u prikazivanju prirodnih obilježja (preuveličavanje, umanjivanje i iskrivljavanje), pojavu subjekta čini smiješnom ili apsurdnom radi zabave ili kritike. Dakle, karikatura predstavlja duhoviti komentar određene situacije, a njome se postiže komični dojam miješanjem podudarnosti i odstupanja od stvarnog izgleda prikazanog motiva. Karikature su najviše vezane uz crtež i grafiku te su namijenjene umnožavanju u medijima. I sama riječ karikatura dolazi od talijanskog glagola *caricare* što znači natovarivati ili pretjerati. Naime, ona naglašava razliku od uzora i izruguje mu se sve do pretjerivanja u funkciji naglašavanja razlike. U svojem je počecima karikatura predstavljala oblik zabave za umjetnike i elitu. Početkom 19. stoljeća karikaturu se počelo tematski i putem tiska povezivati sa širokim slojevima društva, ismijavajući i razobličujući političke, socijalne ili moralne iskvarenosti i slabosti pojedinaca, slojeva ili društva u cjelini (Dulibić 2005: 11-12).

Tiskano izdanje *24 sata* kao i njihov portal imaju svoju karikaturu NIK TITANIK čiji je autor Nikola Plečko. U radu su analizirane tri karikature o ISIL-u no prije analize treba napomenuti kako postoji dvije različite vrste karikature. Naime, postoji karikatura u užem smislu koja se odnosi samo na portretnu figuru te karikatura u širem smislu koja je povezana sa situacijskom karikaturom.

Slika 4. NIK TITANIK – Primjer situacijske karikature ⁵

⁵ <https://www.facebook.com/niktitanik/photos/a.125958167228/10153516198077229/?type=1&theater>

Za razliku od karikature u užem smislu koja se bavi pojedincem, situacijska karikatura zaokupljena je zajedničkim karakteristikama grupe te se definira kao "humoristički ili satirički prikaz ljudi, njihova izgleda, ponašanja i navika kao i suvremenih događaja, sastavljena katkad i od dvaju ili više crteža" (Dulibić 2005: 15). Ovo bi bila karikatura svakodnevice čiji su glavni likovi figure koje su predstavnici svoje klase, spola pa i dobi. Riječ je o teroristima, ISIL-ovim borcima. Kao što se može vidjeti, karikaturu čine dva pretila lika koji su odjeveni u crno te na tijelu imaju metke. Njihov nos je izrazit debeo i dug. Oni stoje pred kartom Balkana na kojoj su označene države koje žele osvojiti, a to su Hrvatska i Srbija. Zanimljivo kako Bosna i Hercegovina nije označena crno – ne žele je osvojiti! Jedna figura karikature govori drugoj kako bi ipak "Kroatiju" trebali preskočiti jer je čuo kako tamo negdje oni imaju Čavoglave. Inače, Čavoglave su selo u Petrovom Polju, u Zagori koje je za vrijeme Domovinskog rata bilo na prvoj crti bojišnice, ali nikad nije okupirano. Ono što svakako treba u ovoj karikaturi primijetiti jest kako osim crteža, ovdje snažnu ulogu ima i tekst.

Slika 5. NIK TITANIK – Primjer karikature koja je podređena tekstu ⁶

⁶ <https://www.24sata.hr/media/img/41/ff/ac64160f120f952ea1ea.jpeg>

Situacijske karikature često imaju tekst otisnut ispod crteža koji uglavnom nije duži od dvije rečenice (Dulibić 2005: 92). S obzirom na odnos slike i teksta, situacijsku karikaturu možemo podijeliti na tri skupine: karikaturu bez teksta, karikaturu s crtežom čija likovna duhovitost dominira tako da je tekst, odnosno vic ispod karikature samo pratnja crtežu, te karikaturu s crtežom koji je podređen tekstu na taj način da prikazanu situaciju čitatelj razumije tek nakon što pročita tekst. U ovoj karikaturi riječ je o upravo o karikaturi koja je podređena tekstu. Karikatura prikazuje Bijelu kuću, sjedište predsjednika Sjedinjenih Američkih Država. Ova karikatura se osvrće na brojne teorije zavjere koje često pojedinci u medijima iznose, ali i mediji prenose – SAD je stvorio ISIL. Kao što se može vidjeti, na karikaturi se spominje i osnivač najpopularnije društvene mreže Facebook - Mark Zuckerberg. Karikatura prikazuje ismijavanje poteza njegove kompanije da se u znak solidarnosti i suosjećanja s Francuskom za vrijeme ISIL-ovog napada 2015. godine kada je ubijeno 137 ljudi maskiraju profilne slike u boje francuske zastave. Autor ovdje ismijava skretanje pozornosti ljudi s bitnih na nebitne stvari dok se ono bitno ne ispravi i ne popravi. A kada se popravi tj. ispravi ljudi će opet biti zaokupljeni emisijom Big Brother, ustašama, partizanima i sl. Dakle, ovime se ismijavaju hrvatski građani jer su upravo to najčešće teme u našem javnom prostoru.

Sljedeća karikatura mogla bi biti karikatura u užem smislu koju definiraju crteži na kojima je portret lika, koji se dijeli na dva tipa: karikatura lica tj. poprsja i karikatura čitave figure. Ova karikatura povezana je s prethodnom karikaturom koja implicira kako Sjedinjene Američke Države financiraju ISIL te su one njegovi stvoritelji. Na karikaturi se vide dva vojnika koji imaju vojnu uniformu te nam zastava na nadlaktici uniforme ukazuje kako su to Amerikanci koji su došli u Irak baš kao i mnogi hrvatski vojnici – zbog raznih misija NATO-a. Karikaturom se ismijava njihov život tamo, odnosno ukazuje se kako jedu konzerve. Također, i ovdje treba pažnju obratiti na tekst koji je za razliku od prethodnog, dijalog. Drugi lik odgovara kako se ne treba brinuti jer dolazi topovsko meso (topovsko meso je neformalni, pogrđni izraz za vojne osobe koje se smatraju i tretiraju potrošnom robom pred neprijateljskom vatrom) iz 49 drugih zemalja. Dakle, i iz Hrvatske.

Slika 6. NIK TITANIK – Primjer karikature lica ⁷

5.4. Političari, migranti i teroristi

U vrijeme kampanje prije izbora za novog predsjednika RH, tadašnji kandidat Miroslav Škoro izjavio je kako vojsku treba poslati na granice. Na konferenciji za medije u Dubrovniku, Škoro je rekao da je vrlo zabrinut zbog migranata koji ulaze u Hrvatsku te je naglasio da je to problem koji je vrlo bitan, a prešućuje se. Također, dodao je i kako se problem ilegalnih migracija treba rješavati u žarištu, a ne ogradama na granici. Tom je prilikom rekao i da se problem ne treba rješavati uporabom sile, već boljom kontrolom granice.

"Moramo je kontrolirati, a evidentno je da policija nema dovoljno ni ljudstva ni tehnike za obaviti taj posao. Zato je normalno da se uključe i druge službe, koje će pomoći u kvalitetnijem nadzoru granice", istaknuo je Škoro te dodao kako se tijekom kampanje osobno uvjerio u važnost ovoga problema. ⁸

Također, naglasio je i da stanovnici pograničnih područja žive u strahu, boje se za svoju imovinu i ne izlaze iz kuća jer se boje za svoju djecu. Portal *24sata.hr* ovu je vijest dosta šturo prenio. Naime, u članku ima nekoliko informacija o samoj temi koja je pod naslovom "Škoro bi vojsku na granicama: Problem treba riješiti u žarištu". Logično je kako se na spomenutoj

⁷

<https://img.24sata.hr/VIP1veso6Oczr1Qlp7ZvpWpBis0=/414x0/smart/media/images/src/20140938/93ed675184cbfba182dd0f99e187c72c.jpg>

⁸ <https://www.24sata.hr/news/skoro-bi-vojsku-na-granicama-problem-treba-rijesiti-u-zaristu-657728>

konferenciji pričalo i o drugim temama, ali drugi portali, primjerice *Telegram* i *Dnevnik.hr* imali su nešto više informacija o ovom problemu.

Ministarstvo unutarnjih poslova je isti dan i odgovorilo Škori na prozivke policije, a tu je vijest većina portala i prenijela, ali *24sata.hr* nije dao nastavak ove teme. Ono što je primijećeno jest da se analizirani portal često bavi ovom praksom. Naime, izvještavanje o nekoj tematici trebalo bi biti sustavno tj. kontinuirano i to upravo zbog toga kako bi građani imali i znali vjerodostojne informacije. Portal je sustavno izvještavao o temama koje su čitateljima u blizini, ali naknadne informacije o ovoj temi na portalu kasnije više nisu bile zastupljene.

"Hrvatska policija se pokazala profesionalnom, spremnom i doraslom obavljati poslove nadzora i zaštite vanjske granice Europske unije", priopćili su tada iz MUP-a. Prateći trendove migracija te analizirajući rizike koji prate problematiku nezakonitih migracija, MUP je ustrojio i opremio jednu od najbrojnijih i najopremljenijih graničnih policija u Europi. Hrvatska granična policija u ovom trenutku broji 6500 policijskih službenika, posebno osposobljenih za poslove nadzora i zaštite državne granice te postupanja prema osjetljivim skupinama i tražiteljima međunarodne zaštite", istaknuli su tada iz MUP-a te dodali da u tom trenutku nisu postojali sigurnosni ni humanitarni razlozi zbog kojih bi trebali pomoć Oružanih snaga.⁹

"Želimo biti dio "schengenskog prostora" i imamo svoj zakon o kretanju stranaca. Trebamo znati tko nam ulazi u zemlju, njome se kreće i kroz nju prolazi. I naravno, zaštititi teritorijalni integritet Republike Hrvatske i svih njenih građana. Imamo dovoljno kvalitetnih ljudi koji će znati procijeniti kako se ponašati prema migrantima, kojima treba pružiti zaštitu", rekao je Škoro na konferenciji za novinare koja se održala u Dubrovniku.

I tadašnji potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević izjavio je da hrvatska policija radi izvrstan posao u kontroli hrvatske granice te dodao da je vojska spremna pomoći MUP-u ako to bude potrebno. Tu je vijest prenijela većina portala, ali *24sata.hr* nije.

U Zakonu o obrani jasno piše kako Oružane snage štite suverenitet i neovisnost Republike Hrvatske te brane njezinu teritorijalnu cjelovitost. U Zakonu je naglašeno i da Oružane snage mogu intervenirati u slučaju katastrofa i velikih nesreća, potraga i spašavanja, prijevozu unesrećenih ili oboljelih.¹⁰

---

⁹ <https://mup.gov.hr/vijesti/hrvatska-policija-je-spremna-opremljena-i-sposobna-nadzirati-i-stititi-vanjsku-granicu-europske-unije/285848>

¹⁰ <https://zakon.hr/z/334/Zakon-o-obrani>

Škoro je zasigurno ponovno pokrenuo temu i nelagodu među pojedincima od prisutnosti Oružanih snaga na području Hrvatske u situaciji ugroze. Zasigurno je kako neki građani prisutnost vojske gledaju kao neprijateljsku silu. Škorina inicijativa dodatno je uzdrmala javnost, što se može vidjeti i u komentarima, ali i u razgovorima među starijom populacijom: "Policija štiti granice države, a ne vojska", "Vojska intervenira dok su oružani sukobi" itd. Brojni su se protivili slanju vojske i u vrijeme predsjedništva Kolinde Grabar-Kitarović kada je bila migrantska kriza, a nakon što je Škoro izjavio da Hrvatska vojska treba na granicu, javila se i Grabar-Kitarović te rekla kako je ona na to već i prije upozoravala i kako je upravo na njezinu inicijativu došlo do zakonskih izmjena gdje pripadnici Oružanih snaga mogu pružiti potporu policiji u nadzoru državne granice. Također, tadašnja predsjednica rekla je i kako je tada bila na udaru kritika od strane SDP-a, a naglasila je i kako je to krajnje neodgovorno za sigurnost Republike Hrvatske.

6. Zaključak

U ovom diplomskom radu pod nazivom *Konceptualizacija straha u tekstovima o terorizmu u 2019. na portalu 24sata* napravljena je analiza naslova i fotografija kako bi se razumjela obilježja na izabranom portalu. Poanta istraživanja vezana je uz problem terorizma koji danas predstavlja jednu od najvećih prijetnji čovječanstvu. Istraživanje je napravljeno kvalitativnom metodom tj. metodom analize sadržaja i diskursa koje služe za proučavanje sadržaja komunikacije, jezika i teksta. Ova tematika nije bitna samo za hrvatsku javnu sferu, već i za cijeli svijet. Poveznica između medija i terorizma vrlo je izražena jer je publika svakodnevno izložena sadržaju koji serviraju medijske kuće. Cilj rada bio je upravo taj – istražiti na koji način portal *24sata.hr* izvještava o terorizmu i izaziva li spomenuti portal određene konotacije i strah kod publike koja danas više nije samo pasivan konzument medija.

Iako novinari ovoj temi nerijetko pristupaju vrlo neozbiljno, portal *24sata.hr* može se pohvaliti sustavnim izvještavanjem koje publiku može vrlo dobro upoznati s događajima iz svijeta. Ono što portal zasigurno radi neispravno jest pripisivanje terorizma Islamskoj državi. Iako je istina kako većina terorista i je povezana s ISIS-om te je islamske vjeroispovijesti, novinari bi trebali izvještavati objektivno i svakako ne bi trebali pripisivati zlodjela prije službene potvrde i priznanja. Ovom se praksom, doduše, koriste i ostali portali na hrvatskoj medijskoj sceni. Izvještavanje na portalu nije bilo pretjerano senzacionalistički, ali ipak su uočene pojedine greške. Ono što analizirani portal nerijetko koristi jesu riječi koje će privući pozornost čitatelja te koji će naposljetku kliknuti na članak i samim time osigurati zaradu samom mediju. Brojna su istraživanja pokazala kako se na medijskom tržištu najbolje i prodaju terorističke vijesti, tako da senzacionalizam uopće i nije potreban. Terorizam je sam po sebi zastrašujući, a njegovi motivi kod čitatelja mogu izazvati veliku dozu straha i nesigurnosti za život.

Portal *24sata.hr* u svojim se naslovima koristi brojnim stilskim figurama i igrom riječi. Takav način izvještavanja može biti uistinu dobar ako je riječ o lakšim temama. Ipak, prilikom izvještavanja o terorizmu trebalo bi biti na oprezu prvenstveno zbog poštovanja prema žrtvama koje su nastradale prilikom terorističkog napada, ali i zbog poštovanja prema njihovim obiteljima i bližnjima. Fotografije na portalu najčešće su prikazivale napadača i poprište događaja, ali nisu uočene fotografije na kojima su prikazane žrtve i slično. Ta je praksa zasigurno dobra jer portal *24sata.hr* ipak pazi na vizualnost koja također u velikoj mjeri utječe na publiku. Ono što bi svakako trebalo napomenuti jest da analizirani portal vrlo dobro

izvještava i o slučajevima u blizini. Poznato je kako publika voli čitati vijesti koje su na neki način povezane s njima, odnosno s nama. Samim time je i portal takve vijesti puno bolje plasirao među čitatelje kojima su takve teme interesantne, a mogu se s njima i na neki način identificirati.

Sumirajući naslove čija je stilska figura metafora može se vidjeti kako je ona najčešće korištena kada se spominju Sjedinjene Američke Države i države poput Irana itd. Zanimljivo je kako većina naslova u sebi sadrži riječ terorizam. Hiperbola se u naslovima na portalu *24sata.hr* često može pronaći. Naime, portal je svjestan da će upravo dobra igra riječi privući pozornost čitatelja kako bi otvorili članak. Dakle, kada je riječ o naslovima koji su vezani uz terorizam, hiperbole ne nedostaje. Antiteze su također prisutne na portalu, ali one su uglavnom u prikrivenom obliku. Svi navedeni primjeri u radu uglavnom su predstavljali opoziciju između terorista s jedne strane te policije ili ljudi s druge strane. Uz personifikacije koje su uočene na portalu često se vežu i brojni epiteti koji dodatnu opisuju neku osobu, najčešće terorista ili neki događaj, najčešće napad.

Iako se portal *24sata.hr* nerijetko koristi senzacionalističkim naslovima, prilikom analize nije uočeno da su o terorističkim napadima izvještavali ekskluzivno. Naime, teroristički događaji su sami po sebi dovoljno šokantni i uznemirujući, stoga nema ni potrebe za prevelikim naglašavanjem određenih riječi u naslovu ili za stavljanjem fotografija žrtava i slično. Također, ono što je uočeno prilikom analize jest da portal ne uklanja komentare ispod članaka, ali ni na društvenim mrežama što je veliki plus. Ono što se može zaključiti jest da portal *24sata.hr* pridonosi veliku pažnju prilikom izvještavanja o terorizmu. Pojedine stvari svakako bi se trebale popraviti, ali sveukupno gledano, portal vrlo sustavno, ali i pažljivo izvještava o terorističkim napadima koji uistinu mogu utjecati na konzumente medija.

7. Popis literature

Knjige

1. Azinović, Vlado (2012) *Uvod u studije terorizma*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka - Univerzitet u Sarajevu.
2. Bagić, Krešimir (2011) *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Bilandžić, Mirko (2014) *Sjeme zla: Uvod u studije terorizma*. Zagreb: Despot Ininitus.
4. Brautović, Mato (2011) *Online novinarstvo*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Furedi, Frank (2009) *Poziv na teror – Rastuće carstvo nepoznatog*. Zagreb: Naklada Ljevak d.o.o.
6. Furedi, Frank (2008) *Politika straha – S onu stranu ljevice i desnice*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus d.o.o.
7. Malović, Stjepan (2005) *Osnove novinarstva*. Golden marketing -Tehnička knjiga. Zagreb.
8. Silić, Josip (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput d.o.o.

Internetske stranice

1. Barović, Vladimir (2010) „Objektivnost, novinarska etika i izvještavanje u kriznim situacijama“, *Medijske studije*, 2 (3-4), str. 118-127.
2. Brčić, Marita (2008) *Terorizam i liberalno-demokratska država*. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, No. 1, 2008.
3. Derenčinović, Davor (2002) *Novi antiterorizam na razmeđu depolitizacije i dejuridizacije*. Zagreb: Zbornik Pravnog fakulteta.
4. Dulibić, Frano (2005) *Definiranje karikature kao likovne vrste*. Zagreb.
5. Hoffman, Bruce (2006) *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
6. Jurišić, J.; Šapit, M. 2005. *Utjecaj terorizma na ulogu i djelovanje medija*. *Politička misao*, 42 (4), str. 115–128.
7. Kovačević, Petra i Perišin, Tena (2014) „Televizijska javna drama: Kako je 11. rujna 2001. postao 9/11“, *Politička misao*, 51 (4), str. 117-141.

8. Marić, Silvana (2012) *Terorizam kao glavni problem*. MediAnali: Međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, Vol. 6 No. 11, 2012.
9. Nellis, Ashley Marie i Savage, Joanne (2012) *Does Watching the News affect fear of terrorism? The importance of media exposure on terrorism fear*. Crime & Delinquency 58(5): 748-768.
10. Obradović, Đorđe (2010) *Pretvaranje ljudske tragedije u medijsku zabavu*, Medijski dijalozi, 5 (1), str. 39-50.
11. Perešin, Anita (2007) „Paradigma “novoga” terorizma informacijskoga doba“, Politička misao, 44 (2): 93-112.
12. Perešin, A. (2007) „Mass Media and Terrorism“, Medijska istraživanja, 13 (1): 5-22.
13. Schmid, Alex (1989) *Terrorism and the Media, Terrorism and political Violence*, 1(4).
14. UNICEF
15. UNESCO

Sažetak

Glavna tema ovog rada bila je analizirati naslove na portalu *24sata.hr* koji su vezani uz pojam terorizma, a čija je uloga u medijima izuzetno važna. Također, u analizi su obuhvaćene i fotografije koje se smatraju jednako važnima jer se njima može manipulirati, ali samim time i prouzročiti strah kod konzumenata medija. Cilj je bio uvidjeti pazi li portal na vizualnost i kakve slike koristi prilikom izvještavanja o temi koja predstavlja glavni problem 21. stoljeća. Prilikom istraživanja koristila se metoda analize sadržaja i analize diskursa, a u radu su objašnjene i stilske figure koje su se najčešće pojavljivale u naslovima. Naime, one se koriste kako bi se pojedini naslov ukrasio i kako bi se postigla što bolja igra riječi. Ono što je bilo ključno za prikazati u radu jest da između medija i terorizma postoji određena povezanost. Teroristički napadi se predstavljaju kao udarne vijesti koje kod publike bude veliku znatiželju. S druge strane, ova tematika kod čitatelja može izazvati nesigurnost i strah. U radu je objašnjen pojam terorizma, kao i njegova povijest. Nadalje, predstavljen je i teorijski okvir online medija, ali i same karakteristike i obilježja naslova. Istraživanje pokazuje i jesu li terorističke vijesti predstavljene kao senzacionalne i postoji li na portalu *24sata.hr* tzv. *clickbait* koncept. Teroristički događaji su dovoljno šokantni, stoga nema potrebe za prevelikim naglašavanjem određenih riječi ili pak stavljanjem fotografija žrtava. Medijsko izvještavanje o terorizmu treba biti bez dramatiziranja i bez iznošenja neprovjerenih informacija, ali u Hrvatskoj još uvijek ne postoje smjernice za izvještavanje o ovoj tematici.

Ključne riječi: *terorizam, mediji, naslovi, senzacionalizam, izvještavanje*

Summary

The main topic of this labor was to analyze the headlines of the *24sata.hr* portal which are related to the concept of terrorism, and whose role in the media is extremely important. Also, the analysis includes photographs that are considered equally important because they can be manipulated, but also cause fear among media consumers. The aim was to see if the portal pays attention to visuality and what images it uses when reporting on a topic that is a major problem of the 21st century. During the research, the method of content analysis and discourse analysis was used, and the paper also explains the stylistic figures that most often appeared in the titles. Namely, they are used to decorate a particular title and to achieve the best possible play on words. What was crucial to show in the paper is that there is a certain connection between the media and terrorism. Terrorist attacks are presented as breaking news that arouses great curiosity among the audience. On the other hand, this topic can cause insecurity and fear with the reader. The paper explains the concept of terrorism, as well as its history. Furthermore, the theoretical framework of online media is presented, as well as the characteristics and features of the title. The research also shows whether terrorist news is presented as sensational and whether there is a so-called clickbait concept. Terrorist events are shocking enough, so there is no need to overemphasize certain words or put photos of victims. Media coverage of terrorism should be without dramatization and without presenting unverified information, but in Croatia there are still no guidelines for reporting on this topic.

Keywords: *terrorism, media, headlines, sensationalism, reporting*